

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 45 (1643) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 8 ЛІСТАПАДА 1987 г. ЦАНА 12 зл.

70 МЫ З БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

БУНТАЎНІК

Іван Астроўскі нарадзіўся ў в. Плюцічы, што на Бельшчыне. У 1915 г. яго разам з сям'ёй эвакуіравалі на Паволжа, і ён стаў служыць парабкам у заможнага гаспадара. У 1917 г. пачаў працаваць рабочым на фабрыцы ва Уладзімірску. Пасля Лютаўскай рэвалюцыі пераехаў у Казань і стаў на работу ў вайсковай хлебапякарні. У 1919 г. паступіў дабравольцам у І Казанскі рабочы полк і біўся з белагвардзейцамі. У 1920 г. зноў вярнуўся на працу ў вайсковую хлебапякарню і там уступіў у Расійскую камуністычную партыю (бальшавікоў). У 1922 г. вярнуўся на радзіму і адразу ўключыўся ў рэвалюцыйны рух на Беласточчыне і ўступіў у Камуністычную партыю Заходняй Беларусі. За падпольную дзейнасць засуджаны ў „працэсе 133" у Беластоку ў 1928 г. Пасля выхаду з турмы разам з іншымі таварышамі арганізаваў славутае паўстанне сялян у Райску супраць секвестратараў і паліцыі. У 1936 г. арыштаваны і засуджаны на 10 год цяжкай турмы ў Серадзы. Пасля вяртання дамоў у 1939 г. спачатку быў назначаны дырэктарам саўгаса ў Каменным Двары, затым старшынёй сельсавета ў Вышках. З 1944 г. І. Астроўскі — член Польскай рабочай партыі і ОРМО.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР адзначыў І. Астроўскага медалём „За адвагу".

Б. Нікіцюк

Уладзімір Савіч, мастак-графік, старэйшы выкладчык кафедры графікі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута ў Мінску, член Саюза мастакоў Беларусі.

— Раскажыце крыху аб вашым інстытуце.

— У нас два факультэты: мастацкі — тут кафедры жывапісу, скульптуры, графікі, манументальнага мастацтва; і прыкладны — кафедры керамікі, інтэр'еру (эстэтыкі), дзізайна (прамысловае графікі), дзе рыхтуюцца мастакі да працы на прадпрыемствах.

— Колькі студэнтаў?

— Не больш 500.

— Хто гэтыя маладыя людзі, якія паступаюць у ваш інстытут — з вёскі яны ці з горада?

— Ёсць у Мінску сярэдняя школа-інтэрнат па музыцы і выяўленчым мастацтве імя Івана Ахрэмчыка. У гэтую школу паступае вельмі многа дзяцей з усіх куткоў Беларусі. Яе настаўнікі ездзяць па Беларусі, шукаюць талентаў і тыя дзеці з пятага класа пачатковай школы паступаюць у Мінскую школу і там займаюцца сем гадоў. Пасля яе заканчэння атрымліваюць агульную падрыхтоўку для паступлення ў наш інстытут. Большасць нашых студэнтаў з гэтай школы.

— Там многа вучняў?

— Кожны год туды паступае 25-30 чалавек.

— Як вы маглі б ахарактарызаваць сучаснае беларускае мастацтва ў цэлым.

— Наш інстытут гэта кузня кадраў нацыянальнага беларускага мастацтва. У 60-тыя гады прыйшла плеяда маладых мастакоў, у якіх выявілася вялікая ўвага і цікавасць да сваіх нацыянальных каранёў. Гэта здольныя людзі, яны пакончалі нашы вузы, у асноўным наш інстытут. Іх роля ў адраджэнні нацыянальнага мастацтва — вялікая. Яны якраз пачалі падымаць нацыянальны пласт у мастацтве ў 60 гады, калі ўзнікла магчымасць вывучаць сваю гісторыю, этнаграфію, калі пачалі гаварыць пра нацыянальнае хараство і нацыянальныя каштоўнасці.

— А пра самую беларускую нацыянальную графіку.

— Старэйшае пакаленне беларускіх графікаў: Алесь ПасляДовіч, Арлен Кашкурэвіч, браты — Уладзімір і Міхась Басалыгі, Васіль Шаранговіч, Эдуард Агуновіч, Яўген Кулік. Маладзейшае пакаленне, да якога і сябе аднашу: Мікола Селяшчук, Мікола Купава, Валеры Славук, Юрась Герасіменка. У 60-70 гады графіка займала адно з вядучых месц па якасці прац на выстаўках — і станкавая графіка і кніжная графіка (ілюстрацыі кніжак). Станкавая графіка мае свой спецыфічны характар і тэматыку: ёсць многа серый па помніках архітэктуры, на гістарычныя тэмы, ваенную тэму — гэтая апошняя знайшла шырокае адлюстраванне ў станкавай графіцы.

— А ваша тэма?

— Я працую па тэме, звязанай з фальклорам.

— Адкуль гэта?

— У інстытуце выкладае чыстае мастацтва беларускі мастак Міхась Раманюк, дацэнт кафедры, тэорыі і гісторыі мастацтва. Ён правёў вялікую працу — вывучыў усе рэгіёны Беларусі і зрабіў альбом беларускага адзення. Ён арганізаваў вельмі многа экспедыцый студэнцкай моладзі па вывучэнню матэрыяльнай культуры, фальклору і этнаграфіі беларускага народа. Я таксама з ім ездзіў. Мяне і да гэтага цікавіла тэма, але вялікі штуршок у гэтым напрамку я атрымаў ад Міхася Раманюка. У мяне ёсць серыя станкавых лістоў (мы б сказалі „карцін" — вв). „Этнографы" — тут ідэя такая: сучасная моладзь і яе кантакт з вёскай — запісванне песень, фатаграфаванне касцюмаў, ручнікоў і т.п. значыць, сувязь моладзі са спадчынай, якую моладзь хоча знайсці і данесці да сучаснага чалавека. Другая серыя мая „Беларускія мадонны" — тут я хацеў паказаць беларускіх жанчын, якія захавалі да нашых дзён прыгажосць сваёй нацыянальнай душы. Яны ў мяне намалёваны ў нацыянальных строях. Мяне цікавіць вобраз беларускай жанчыны — яе высакароднасць і працавітасць.

— Вы ілюстравалі многа кніжак. Прашу назваць нейкія больш важкія факты з вашай ілюстратарскай працы.

— Я аздобіў кніжку для Японіі „Мал — Малышок", гэта беларускія казкі. Атрымаў за яе на ўсесаюзным конкурсе кніжнага мастацтва ўзнагароду Івана Фёдарава — вышэйшая ўзнагарода ў галіне мастацтва ў нас. Рабіў ілюстрацыі да беларускіх народных казак „З рога ўсяго многа", 4 ілюстрацыі з гэтай кніжкі закупіла Трэцякоўская галерэя. Ілюстраваў кніжку Васіля Віткі „Госці" — пра птушак. Удзельнічаў у Вільнюсе ў Трыенале кніжкі. Мая праца зацікавіла там прадстаўнікоў ФРГ. Цяпер я раблю, між іншым, для іх чатыры тамы пра жывёлу: жывёла лесу, жывёла саду і поля, жывёла гарышча, жывёла луга і вады. Ужо выйшаў першы том з маімі ілюстрацыямі.

— Якое ваша мастацтва? Яно іншае ад іншых?

— Чым адрозніваецца наша мастацтва, то гэта яго цеплыня, стрыманасць, што характарызуе і наш народ. У мяне постаці стаяць. Я падкрэсліваю велічнасць нашага народа, яго дабро. Няма моцных ліній, моцных колераў. Лагоднасць, як наш характар. Мае постаці жанчын — у народных строях, як бы паганскія ідалы, і ў большасці колеры белыя — сімвал чысціні народа. Мне многа дало, што я вывучаў і вывучаю народную спадчыну. І гэта мой стрыжань, на якім я трымаюся, ён прымушае гарэць душой.

— Якія навейшыя мастацкія выстаўкі адбыліся ў Беларусі?

— У нас адбываецца цяпер многа выставак, прысвечаных дзеячам нацыянальнай культуры, напрыклад, Цётцы, Міколу Гусоўскаму, Максіму Багдановічу, Казіміру Лашчынскаму, Язэпу Драздовічу, выстаўка „Помнікі архітэктуры Беларусі". Яны выклікаюць вялікі рэзананс у рэспубліцы. Пачынае памалу беларускае мастацтва запаўняць белыя плямы. Выстаўкі беларускага мастацтва і графікі шырока экспануюцца на ўсёй Беларусі, СССР і за мяжой, нават былі ў Эфіёпіі, Новай Зеландыі?

— Уражанне з Беласточчыны?

— 10 з 11 маіх дзён у Польшчы я ездзіў па Беласточчыне. Я бачыў вёскі, гаварыў па-беларуску з людзьмі. Мяне ўразіла іх гасціннасць — гэта тыповае для нас, беларусаў. Дзе б я не быў, людзі былі як бы даўно знаёмыя, свае, шчырыя. Я вымушаны буду зрабіць серыю

(Працяг на стар. 6)

З ПАЕЗДКІ Ў БССР

АПОШНІ ДЗЕНЬ

Апошні дзень сваёй паездкі па БССР у ліпені 1986 года правёў я ў Брэсце. Таксама, як і ўсе папярэднія дні, і гэты дзень быў запоўнены да адказу сустрэчамі і справамі, — планаванымі і зусім нечаканымі, выпадковымі. А ў памяці ўсё яшчэ перажываў я і пережоўваў знаёмства з Уладзімірам Лявонцьевічам Бядулем, а вачыма ўспамінаў бачыў усе гэтыя патрасаючыя дакументы і экспанаты, якіх безліч накапіў у калгасным музеі „Цэнтр-Хлеб“ у Расне Віктар Дзямянавіч Кармазін.

— Вы абавязкова пастарайцеся адшукаць у Польшчы гэтых дзяцей, якія вайну правялі над Камай, у прыўральскім горадзе Каракуліна! — напамінаў мне на развітанне энергічны, з чуллівым сэрцам вучоны чалавек. Я паабяцаў, што пастараюся. І сёння магу ўжо заявіць, што ў нейкай, хаця абмежаванай ступені, удалося мне апраўдаць дадзенае слова. 14 даўнейшых выхаванкаў Каракулінскага дзяржаўнага дзіцячага дома, эвакуіраваных у чэрвені 1941 года з Друскенікаў, змог я адшукаць і наладзіць з імі першую сустрэчу ў Беластоку, аб чым я пісаў ужо ў „Ніве“.

У Брэсце рашыў я адшукаць **Мікалая Сцяпанавіча Бартнічука.** Гэта родны брат **Івана Бартнічука.** Абодва яны нарадзіліся і гадаваліся ў вельмі ж беднай сям'і, у вёсцы Рагачы, што на поўдні Беласточчыны, зараз у Мілейчыцкай гміне. У час вайны браты Бартнічукі змагаліся з фашыстамі на розных франтах. Івана лёс пакіраваў так, што канчаткова ён трапіў у армію генерала Андэрса і з ёю прайшоў цэлы вядомы шлях ад Савецкага Саюза да Монтэ Касіна і Вялікабрытаніі. Пасля вяртання на радзіму пасяліўся і ажаніўся ў Мілейчыцах.

Мікалай Бартнічук быў партызанам. Свой баявы лёс звязаў ён з атрадам „Чэкіст“, які дзейнічаў у яго родных старонках, значыць, між Мельнікам, Высокім, Мілейчыцамі і Кляшчэлямі.

Па расказах шматлікіх людзей старэйшага ўзросту я шмат чаго раней ужо ведаў пра баявыя і звычайныя справы гэтага партызанскага атрада, якім камандаваў таксама мясцовы селянін, Каравай Рыгор Сафронавіч, родам з вёскі Ставішчы, што каля Чаромхі. Меркаванні аб гэтых партызанах часта здараліся цалкам супярэчлівыя. Асабліва гэта адносілася да камандзіра атрада, славутага Каравая. Дык не мог я прапусціць нагоду, каб не сустрэцца з жывымі яшчэ ўдзельнікамі партызанскага змагання, членамі атрада „Чэкіст“. Ужо першыя свае крокі ў час пабыўкі ў Брэсце накіраваў я на вуліцу Піянерскую, дзе пабудаваны цэлы новы жыллёвы мікрараён. На жаль, кватэра Бартнічукоў стаяла пад замком і ніхто не змог мне сказаць, дзе іх шукаць.

— Яны напэўна паехалі на свой дачны ўчастак, — заявіла нейкая суседка, устрывожаная, бадай, маімі ўпартымі званкамі і стуканнем у дзверы да Бартнічукоў. Сказаўшы гэта, яна хуценька схавалася за дзверы сваёй кватэры і не было з кім мне працягваць размову.

І вось у апошні дзень сваёй пабыўкі ў Брэсце я зноў рашыў наведаць Мікалая Бартнічука. Аўтобусны прыпынак знаходзіўся на вуліцы Маскоўскай. Гэта адна з важнейшых вуліц у горадзе на Бузе і Мухаўцы. Непадалёку ад гэтага месца знаходзіцца своеасаблівы цэнтр: вельмі ж арыгінальны па архітэктурнаму афармленню, аграмадны універмаг, далей — навейшая гасцініца „Інтурыст“ і вялікая, тыпова руская царква.

Ужо ў час першага майго прабывання ў Брэсце (гадоў за дзесяць таму назад) яна, гэтая царква, займала маю ўвагу сваімі часткова паіржавелымі купаламі, на якіх тырчэлі шпені ад зрэзаных крыжоў. Глядзеў я на яе з вышыні пятага паверха цераз акно свайго „номера“ ў гасцініцы „Інтурыст“ і неяк сумна рабілася на душы.

Праходзячы побач гэтай царквы ў ліпені 1986 года, я найперш пачуў даволі чыстае і прыгожае спяванне. Аж спыніўся. Задзёр галаву ўверх і, стоячы на тратуары, глядзеў цераз жалезную агароджу на гэты прасторны храм Божы, які цяпер ганарыўся свежай абноўкай і зіхацеў пазалотай купалоў. І здалося мне, што перакладзінамі крыжоў, бышцам бы ракетнымі антэнамі, узнімаецца ён у неба на хвалі гэтага святога спявання. І тады ўрэшце-рэшт уцяміў я, што гэта святочны дзень, звычайная нядзеля. Людзі выходзілі і заходзілі ў царкву. Значыць, жыла яна сваім звычайным жыццём. І мне хацелася заглянуць туды, каб пабачыць, як там у „сярэдзіне“, ці многа людзей, якія яны?

На жаль, падганялі мяне болей „земскія“ справы. На прыпынку спыніўся „мой“ аўтобус, і я заняў свабоднае месца. Перада мною сядзелі нейкія дзве жанчыны сярэдняга ўзросту. Па іх выглядзе, асабліва па загарэлых тварах і спрацаваных руках, па вопратцы, можна было меркаваць, што гэта рабочыя або калгасніцы.

Маю, аднак, увагу звярнулі не іх выгляд і вопратка, але іхняя размова. Гутарылі яны па-польску з тым характэрным прыспевам, які часта можна пачуць і ў нас на Беласточчыне, асабліва тады, калі падгайнаўскі ці падбельскі беларус хоча выдаваць сябе за паляка. Гаварылі яны зусім звычайна, свабодна, без нейкай збянтэжанасці, што карыстаюцца ў публічным месцы мовай не „дзяржаўнай“, але, відаць, сваёй, для іх роднай.

Я адважыўся таксама звярнуцца да іх на польскай мове. Абедзве жанчыны змерылі мяне даследчым позіркам і хутка пераключыліся на рускую мову пытаючыся ў мяне, чаго я ад іх патрабую. Я ўпарта трымаўся польскай мовы, дык і яны сталі гаварыць па-польску. Выяснілася, што яны, сапраўды, тутэйшыя, брэсцкія палякі. Нарадзіліся тут, жывуць і працуюць. А вось зараз, з нагоды свята, выбраліся ў касцёл на набажэнства.

— Ёсць у Брэсце дзейнічаючы касцёл? — пацікавіўся я, не скрываючы свайго здзіўлення.

— А чаму ж бы мела яго не быць?! — пытаннем на маё пытанне адказала крыху малодшая полька.

— Касцёл ёсць усюды там, дзе знаходзіцца верны народ, — дакінула другая і яны падняліся да выхаду.

— Довідзэня пану! — ветліва ўсміхнулася адна з іх і па-сяброўску памахала рукою на развітанне.

Аўтобус павярнуў налева, у нейкую шырокую, яшчэ не цалкам забудаваную вуліцу. На далягля́дзе тырчэлі высокія пад'ёмныя краны, — неадлучны прызнак, што горад жыве сваім пастаянным рытмам, што ён безупынку будуецца і разрастаецца. За вокнамі мільгануў неонавы надпіс „Кафе Бярозка“. Надпіс двухмоўны: беларускі і рускі. Гэта для мяне быў сігнал, што тут трэба сыйсці з аўтобуса.

Бартнічукі, на шчасце, аказаліся дома. Хутка, аднак, выявілася, што мой візіт выпаў у нядобры час. Зусім нядаўна ў аўтамабільнай катастрофе загінуў іх дарослы і ўжо жанаты сын. Бацькі яшчэ не змаглі прымірыцца з гэтай сямейнай бядою, якая свежай, крывавай ранай засланіла ім усе іншыя справы.

— Вы не турбуйце нас сваімі партызанскімі справамі, — перамагаючы напłываючыя слёзы, папрасіла мяне Мікалаева жонка, імя якой я так і не запісаў.

І я не турбаваў, звёў сваю журналісцкую цікавасць да мінімума.

— Тут, у Брэсце, жыве яшчэ наш камандзір і арганізатар партызанскага атрада „Чэкіст“, — Каравай Рыгор Сафронавіч, — заявіў Мікалай Бартнічук. — Мы разам з ім па просьбе тутэйшых улад саставілі справа-

(Працяг на стар. 7)

БРАЦКАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Дагавор, падпісаны 12.06.1987 года паміж урадамі Польшчы і Савецкага Саюза аб непасрэдным вытворчым і навукова-тэхнічным супрацоўніцтве прадпрыемстваў і арганізацый абедзвюх краін, асабліва прыгранічных абласцей і ваяводстваў, адкрыў новыя магчымасці абмену вопытам у дасканаленні вытворчасці і арганізацыі працы.

Прадпрыемствы і ўстановы Беласточчыны сталі ўзнаўляць і паглыбляць дагэтуляшнія прадукцыйна-арганізацыйныя сувязі, а таксама наладжваць новыя з прадпрыемствамі і ўстановамі Беларускай і Літоўскай ССР.

Цесныя кантакты брацкага супрацоўніцтва ў бягучым годзе з роднаснымі прадпрыемствамі наладзілі: Беластоцкая фабрыка інструментаў і патронаў, так званыя „Ухвыты“, з Гродзенскай фабрыкай такарскіх прылад і са Станкабудаўнічай фабрыкай імя Фелікса Дзяржынскага ў Каўнасе.

Беластоцкае прадпрыемства ваўнянай прамысловасці імя дырэктара Сержана і Беластоцкія фабрыкі мэбляў з такімі ж прадпрыемствамі Гродна таксама разгарнулі цеснае супрацоўніцтва.

Наш гандаль — Ваяводскае прадпрыемства ўнутранага гандлю — у рамках прыгранічнага супрацоўніцтва адкрыў краму „Нёман“ у Беластоку на вул. Кілінскага, у якой прадаюцца тавары з БССР і Літоўскай ССР.

Большасць прадпрыемстваў Беласточчыны стала ўжо карыстацца падпісаным урадамі ПНР і СССР дагаворам. Наладжваюць яны карысны безвалютны абмен таварамі, імкнуцца ўзаемна абменьвацца і прымяняць навейшыя тэхналогіі.

З гэтай мэтай падпісалі дагаворы: Акруговае прадпрыемства утыльсыравіны ў Беластоку са Слонімскай фабрыкай паперы і кардону, а Ваяводскае прадпрыемства камунальнага будаўніцтва ў Беластоку з Каўнаскім рамонтна-будаўнічым трэстам. Гэтыя апошнія два прадпрыемствы падпісалі нядаўна дагавор пра аказанне ўзаемнай дапамогі ва ўвядзенні сучасных тэхналогій і вытворчых рашэнняў, абмену вынікам даследаванняў у арганізацыі і дасканаленні прадукцыі, эканоміі паліва і іншых энергетычных рэсурсаў, аказання паслуг у сацыяльнай дзейнасці — усё, зразумела, на безвалютных разліках.

Дагавор прадбачвае абмен рабочымі брыгадамі па 7-9 чалавек на два тыдні, абмен групамі спецыялістаў па 2-4 чалавекі і асобнымі рабочымі на адзін або два тыдні. І падпісанае выконваецца пад наглядам міністэрства будаўніцтва і камунальнай гаспадаркі ПНР і міністэрства камунальнай гаспадаркі СССР. Дагавор абавязвае да 31 снежня 1990 года.

9 кастрычніка бягучага года падобнае пагадненне аб супрацоўніцтве на такі ж самы тэрмін падпісалі ў Беластоку прадстаўнікі Беластоцкага прадпрыемства баваўнянай прамысловасці „Фасты“ з прадстаўнікамі дырэкцыі Гродзенскага тэкстыльна-нітачнага прадпрыемства імя XXV з'езда КПСС. Дагавор ахоплівае ўсе сферы дзейнасці, звязаныя з павелічэннем і дасканаленнем вытворчасці, прадбачвае, між іншым, арганізаванне супольных навукова-даследчых і канструктарскіх прац, нацэленых на дасканаленне машын і абсталявання, абмен інфармацыяй аб укараненні новых тэхнічных дасягненняў. Абодва бакі будуць шукаць супольных рашэнняў у найбольш актуальных і перспектыўных напрамках у новых відах прадукцыі.

Урэшце наступіў час карыснага, брацкага, безвалютнага супрацоўніцтва прадпрыемстваў без іхніх цэнтральных пасрэднікаў, без міністэрскіх захадаў. А сталася гэта магчыма дзякуючы працэсу „перестройки“ ў СССР і ПНР.

Міхась Хмялеўскі

„ВІВАТ“

У сёлетніх, VI днях царкоўнай музыкі прыняў удзел (аб чым мы ўжо паведамлялі) вельмі цікавы, наватарскі хор „Віват“ Маскоўскага музычнага таварыства. Апрача конкурснага выступлення ў царкве св. Тройцы ў Гайнаўцы, „Віват“ даў некалькі канцэртаў на сцэнах Беласточчыны.

„Ніва“ ўзяла інтэрв'ю ў дырыжора хора Ігара Жураўленкі.

В. Валкавыцкая: Я ад рэдакцыі беларускага тыднёвіка „Ніва“...

І. Жураўленка: Якраз 13 год працаваў я ў Беларусі, у Мінску, на харавой кафедры Беларускай кансерваторыі. Арганізаваў там у спецыяльнай музычнай школе пры кансерваторыі хор хлопчыкаў і юнакоў, займаўся выхаваўчай працай.

В. В.: А самі родам адкуль?

І. Ж.: Сам — масквіч. Закончыў маскоўскае харавое вучылішча, якога кіраўніком быў тады Аляксандр Свешнікаў. Потым закончыў кансерваторыю і там жа аспірантуру.

В. В.: Вы стварылі хор „Віват“. Як гэта было?

І. Ж.: „Віват“ быў створаны Музычным таварыствам у 1979 годзе. Я яго арганізаваў як эксперыментальны калектыў. Шукаў спосаб, як уключыць народныя масы да самых шырокіх крыніц рускай музыкі. Склалася ў нас два напрамкі ў гэтай галіне: акадэмічная і камерная прафесіянальныя формы, паміж імі — наш „Віват“.

В. В.: Адкуль назва?

І. Ж.: Яна мае два значэнні. Першае — гістарычнае, як быццам бы зварот да рускага мастацтва эпохі Пятра І. Наша ж задача — распаўсюдзіць рускі барок! Вы чулі песню: „Суди ми, Боже“, гэта тыповы твор барока. Мы бярэм пластамі рускую музыку і прадстаўляем яе. Другое значэнне — жыццесцвярджальнае. Хор нясе галоўную эмацыянальную ісціну аб чалавечых пошуках, чаму людзі ходзяць у царкву. Павінен жа чалавек перажываць сваё мінулае.

В. В.: Хто харысты „Віната“?

І. Ж.: Людзі ў нас самыя розныя. Ёсць настаўнікі, інжынеры, рабочыя, нават адзін пажарнік ёсць. Гэта аматарскі хор.

В. В.: Але выканаўчае майстэрства ў вас самае высокае. У чым яго таямніца?

Дырыжор і мастацкі кіраўнік „Віната“ Ігар Жураўленка.

І. Ж.: Праца, інтэнсіўная праца і ахвота людзей. Я прымяняў метад інтэнсіўнага навучання. Прымяняю нават фактар псіхалагічны, такі як стрэс. Людзі самі не заўважаюць, як і калі пачынаюць спяваць.

В. В.: Дзе выступаеце?

І. Ж.: У асноўным у Маскве і Маскоўскай вобласці, але таксама і па ўсім СССР. Мы ў год даем 35 канцэртаў. Прымаем удзел у такіх вялікіх музычных мерапрыемствах, як конкурс Усерасійскага музычнага таварыства, фестываль мастацтваў „Залатая восень“, лаўрэатам якога з'яўляемся. У Польшчы ўжо другі раз. Плануем бываць і ў будучыні.

*

Дырэктар калектыву — надта ж мілая Людміла Славянская — запрасіла мяне ў гардэроб і там падарыла багатую падборку матэрыялаў пра „Віват“, яго розныя канцэрты і ўдзел у конкурсах, а таксама грамплацінку. Пазнаёміла таксама з адным харыстам, беларускім хлопцам Валодзем — высокім бландзінам з сінімі вачыма, маскоўскім студэнтам.

А вось цікавейшыя інфармацыі з праграмаў і пласцінкі хору „Віват“. Хор, між іншым, наіграў на пласцінку дзве песні (два канты), з „Полацкага сшытка“ XVII стагоддзя: „Цяжка ж то маему сэрцу“, і „Дзяўчынанька-галубанька“, а таксама патрыятычны кант „Межы гарамі“ — усе ў расшыфроўцы са старых запісаў дацэнтам Беларускай кансерваторыі Л. Касцюкоўцам. У праграмах жа шматлікіх сваіх канцэртаў „Віват“ спявае беларускі патрыятычны кант з 1772 г. „Маці Рускія землі“ і святочны кант „Нова радость стала“.

Хор „Віват“ першы пачаў выконваць вялікія кампазіцыі выдатнага прадстаўніка рускага барока Васіля Цітова (жыў у гадах 1650 — 1710), васьмігалосныя канцэрты „Суди ми, Боже“ і „Радуйтеся“. Партытуры гэтых канцэртаў расліcаў Ігар Жураўленка па матэрыялах аддзела рукапісаў Дзяржаўнага гістарычнага музея.

У праграме ёсць і твор Дзмітрыя Бартнянскага „Воспойте, людие“ — пахвальны гімн на два чатырохгалосыя хоры, якім „Віват“ магутна закончыў сваё выступленне ў гайнаўскай царкве.

Вера Валкавыцкая
Фота В. Завадскага

Змешаны аматарскі хор з Масквы „Віват“.

НА мяжы

АБ „ПАНУ ТАДЭУШУ“

Атрымаў я ліст ад аднаго з кіраўнікоў выдавецтва „Поезежэ“, Ольштын-Беласток. Вось яго поўны змест:

Szanowny Panie,

Uprzejmie Pana informuję, że w Wydawnictwie naszym ukazał się w roku 1984 „Pan Tadeusz” A. Mickiewicza w języku białoruskim w tłumaczeniu Bronisława Taraszkiewicza z ilustracjami Andriollego. Jest to pierwsza i, mam nadzieję, że nie ostatnia edycja tego rodzaju; chcielibyśmy bowiem w przyszłości wydać innych autorów po białorusku, służąc w ten sposób zbliżeniu obu narodów. Niestety nie zdołaliśmy rozprowadzić całego nakładu „Pana Tadeusza”; w magazynie mamy jeszcze około 2,5 tysięcy egzemplarzy. Dlatego też pozwolę sobie zwrócić się do Pana z prośbą o pomoc w rozpropagowaniu tej pozycji wśród Białorusinów żyjących w Polsce. Szczególnie wdzięczni będziemy za konkretne pomysły i propozycje”.

Зразумела, што тут, кіруючыся злой воляй, можна было б крытыкаваць ініцыятараў выдання „Пана Тадэуша“ па-беларуску ў Польшчы за тое, што кіраваліся „месячным разлікам“ і запрапанавалі тыраж завялікі, як на патрэбы беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Спачатку я зрэшты і такіх людзей, якія гаварылі, што ўвогуле выданне „Пана Тадэуша“ ў Польшчы было пазбаўлена сэнсу, раз выйшаў ён у БССР і адтуль быў дастаўлены ў Польшчу. Я, аднак, асабіста супраць як першай, так і другой аргументацыі. Справа ў тым, што лёс перакладу „Пана Тадэуша“ на беларускую мову меў выключна драматычны характар. Нягледзячы на тое, што змест паэмы цалкам звязаны з беларускай зямлёй і што ў ёй цудоўна адлюстравана беларуская прырода, на працягу больш чым стагоддзя „Пан Тадэуш“ не выходзіў поўнасцю ў беларускім перакладзе, хаця браліся за гэту справу многія перакладчыкі. І таму выхад „Пана Тадэуша“ ў васьмідзесятых гадах у БССР і ў Польшчы — гэта прыгожая кампенсацыя за гістарычную несправядлівасць.

Зрэшты, цяпер не пара задумоўвацца над тым, хто тут праў, а хто вінават. Давайце, дарагія чытачы, задумаемся над тым, як гэтыя некалькі тысяч „Пана Тадэуша“ распрадаць. Прыгожа выдадзеная гэтая кніга каштуе ўсяго 250 злотых. Было б вельмі пажадана, каб была яна ў кожнай вясковай бібліятэцы, дзе жывуць беларусы. На маю думку, гэту кнігу павінен мець кожны студэнт Кафедры беларускай філалогіі, не гаворачы ўжо аб навуковых супрацоўніках. „Пан Тадэуш“ павінен знайсціся ў прыватнай бібліятэцы кожнага з вучняў беларускіх ліцэяў і кожнага настаўніка беларускай мовы. Думаю, што БГКТ і аддзелы асветы павінны купіць большую колькасць экземпляраў „Пана Тадэуша“ і ўручаць яго дзецям пры розных конкурсах.

(Працяг на стар. 6)

А ЦІ ХАЦЕЎ ГЭТАГА САМ МАСТАК?

Вельмі шаноўная рэдакцыя!

У „Ніве“ за 30 жніўня 1987 года надарылася прачытаць артыкул Валянціна Сельвесюка „Сто гадоў назад у Віцебску...“ Першы ж радок публікацыі выклікаў пытанне. Чытаю: „25 чэрвеня (старога стылю) 1887 нарадзіўся ў Віцебску Марк Шагал“. І далей: „Многім горад Віцебск нераздзельна спалучаецца з яго імем, і не толькі таму, што якраз там ён нарадзіўся...“ І яшчэ з Вазнясенскага: „...а толькі на яго радзіме, у Віцебску...“ Хто першы пусціў такую небыліцу? Зараз сказаць цяжка. Толькі пайшла гуляць яна па свеце, неаднойчы паўтораная-перапаўтораная. На самай жа справе Марк Шагал нарадзіўся ў Лёзне на Віцебшчыне (Политический собеседник, 1987, № 1, с. 20). Аднак паспрабуй такое сказаць і маеш шанц быць залічаны ў невукі: увесь свет ведае пра Віцебск, як пра радзіму мастака, а тут нейкае Лёзна. Але такая вольнасць з месцам нараджэння параджае і другія недакладнасці ўжо не ў адносінах да Шагала. У публікацыі „Гала Шагала“ Андрэй Вазнясенскі згадвае віцебскі клуб „Ізгор'е“. На самой жа справе клуб мае назву „Узгор'е“, што паходзіць ад назвы віцебскага ж Узгорскага замка або Узгор'я, на тэрыторыі якога праводзіліся яго першыя пасяджэнні. Менавіта на Узгор'і ацалела старажытная мураваная забудова Віцебска, з дапамогай па правядзенні рэстаўрацыі якой звязваюць сэнс сваёй дзейнасці ўзгорцы. У іх праграме ні слова не запісана пра імкненні працаваць на стварэнні музея Марка Шагала. Спраў у іх і без таго вышэй галавы. Дарэчы, клопатамі пра аднаўленне гістарычнай забудовы горада занятыя і многія другія віцябляне, а не толькі ўзгорцы, пра што сведчыць шэраг іх выказванняў у газеце „Віцебскі рабочы“ пад рубрыкай „Віцебск сёння і заўтра: думкі, пажаданні, прапановы чытачоў“.

Усю зіму хлопцы і дзяўчаты з „Узгор'я“ ў вольны ад працы і вучобы час добраахвотна працавалі на расчыстцы завалаў будаўнічага смецця ў колішнім касцёле трынітарскага кляштара, рыхтуючы тым самым пом-

(Працяг на стар. 4)

(Працяг са стар. 3)

АДГАЛОСКІ

нік архітэктуры XVIII ст. да рэстаўрацыі. Летам многія з іх супрацоўнічалі са спецыялістамі аб'яднання „Белрэстаўрацыя“, выканаўшы значны аб'ём працы пры архітэктурна-археалагічных даследаваннях таго ж кляштара трынітарыяў і касцёла св. Варвары. Ёсць патрэба выканаць расчыстку падвалаў у „Варвары“, пачалося аднаўленне прыбудоў XVIII/XIX ст.ст. да ратушы — і тут прыкладуць рукі ўзгорцы. Дарэчы, зараз поўным ходам вядзецца рамонт той жа ратушы, дзе разгорнецца абноўленая экспазіцыя Віцебскага абласнога краязнаўчага музея. І тут прагным да беларускае старажытнасці знойдзецца што рабіць. Наперадзе ўвасабленне ў жыццё праекта рэгенерацыі гістарычнай забудовы Віцебска, сур'ёзна абмяркоўваецца ўзнаўленне выдатных познебарочных помнікаў Успенскага сабора і Уваскрасенскай царквы, унікальнага помніка XII ст. — царквы Благавешчання. Спраў шмат. І кожная з іх для горада, для Беларусі намнога важнейшая за стварэнне музея аднаго мастака.

І яшчэ пра адну недакладнасць, што трапіла ў публікацыю Валянціна Сельвесюка, варта сказаць колькі слоў. У ёй пішацца: „У містычна-візіянерскім свеце яго карцін знайшлося месца для вобразаў роднага горада (трэба думаць, гаворка ідзе пра Віцебск, які „быў“ радзімай мастака). „Гэта перш за ўсё вобраз беларускага мястэчка...“ То чым жа быў Віцебск: горадам ці мястэчкам? Па гістарычных і археалагічных крыніцах вядома, што ён усё ж горад. Узрост яго больш за тысячу гадоў. У сярэднявеччы гэта быў адзін з буйнейшых гандлёвых і рамесніцкіх цэнтраў Вялікага княства Літоўскага. У XVIII ст. дойліды, скарыстаўшы адметны віцебскі рэльеф, стварылі шэраг унікальных архітэктурных ансамбляў, што склалі маляўнічую панараму горада. Істотныя дапаўненні горадабудаўнічага ансамбля былі зроблены ў XIX ст. На час жыцця Шагала ў Віцебску гэта быў дастаткова вялікі горад з мноствам вартасцёвых помнікаў дойлідства. З той прычыны, відаць, славуты рускі мастак Рэпін параўноўваў яго з Таледа, па архітэктурных адзнаках суадносіў з Кіевам і Ноўгарадам. Калі ўжо казаць пра адлюстраванне гарадскіх славутасцей мастакамі, то найперш варта згадаць акварэлі Язэпа Пешкі, якія сталі неацэнным матэрыялам для даследчыкаў беларускай мінуўшчыны і ў тым ліку дойлідства. Нямала акварэляў прысвяціў роднаму гораду Гугель. Графічныя аркушы і палотны многіх сучасных мастакоў Віцебска таксама адлюстроўваюць яго прыгажосць, непаўторнасць, адметнасць. Горад над Заходняй Дзвіной праславіў і Марк Шагал. На яго палотнах Віцебск і сапраўды выглядае мястэчкам з пахіленымі платамі, перакошанымі будын-

(Працяг на стар. 5)

СЯБРЫНА

ШУРЫК

РАЗМОВА З АЛЯКСАНДРАМ СІЦЬКО З ГРОДЗЕНШЧЫНЫ

Міра: Шурык — так цябе называюць сябры. Мы сустрэліся ў Беластоку. Дэлегацыя маладых юрыстаў з Гродзенскага універсітэта прыехала на навуковы семінар аб стыпендыяльнай сістэме ў сацыялістычных краінах. Наш універсітэт падпісаў з вашым дагавор аб супрацоўніцтве на пяць год, а сёння падпісалі ўмову нашы маладзёжныя арганізацыі. Афіцыйна нагаварыліся мы праз цэлы тыдзень, а цяпер я хачу больш пазнаёміцца з табой.

Шурык: Думаю, што мае сябры больш цікавыя для цябе, чым я.

М.: Я адразу заўважыла, што ты — вельмі скромны і таямнічы хлапец. Вельмі прашу цябе, Шурык, скажы нешта аб сабе, паміраю з цікаўнасці! Відаць, умееш зацікавіць дзяўчыну!

Ш.: Ну, што ты! Я цяпер проста — студэнт III курса юрыстыкі. Тваіх сяброў з арганізацыі я сустрэў у лагеры ў Гродне. Былі яшчэ студэнты палітэхнікі з Лодзі і іншыя... У большасці гэта былі юрысты, з якімі мы рашылі супольна навукова папрацаваць. У нас кожны студэнт павінен ад пачатку сваёй адукацыі займацца навуковай працай. Штогод пішам курсавыя работы, на першым курсе вучаць нас падставам навуковай працы, на першым курсе выбіраецца таксама тэма, якую вядзеш потым да пятага курса. Пасля двух гадоў тэму можна яшчэ змяніць. І так — кожны год студэнт піша адзін раздзел сваёй дыпломнай працы. У мяне работа — аб следстве над пакражамі ў сельскай гаспадарцы.

М.: Ты сам — з вёскі?

Ш.: Мая вёска — Данілкі, невялікая, усяго 40 хат, 25 кіламетраў ад граніцы. Мая сям'я — мая прыстань. У мяне ёсць толькі мама, бацька памёр у 1982 годзе, і 2 браты. Старэйшы, Толя, працуе заатэхнікам у калгасе, а малодшы, Коля, якому 16 год, вучыцца ў 10-годцы. Пасля школы я адразу пайшоў здаваць ва універсітэт, але не хапіла пунктаў. Працаваў год. У 1983 годзе мяне ўзялі ў армію на 2 гады, у Петразаводск. У арміі я многа чытаў, пасля месяц падрыхтоўваўся і зноў паявіўся ў Гродзенскім універсітэце. І тут вучуся ўжо трэці год. Не заўважыў, як праляцелі два гады. Знаёмых і калегаў тут многа, сапраўдных сяброў — адзін, двое. Ведаеш, іншая справа — сябра, чалавек найбліжэйшы. Мы ў інтэрнаце жывем утраіх у пакоі. Цяпер гэтыя людзі для мяне — самыя блізкія. Быў у мяне калісьці адзін сябра дзяцінства, але ён ужо працуе, у яго ёсць свая сям'я, іншыя зацікаўленні. Былі сябры і ў арміі, з цэлага Савецкага Саюза, і ўсе параз'язджаліся, пішам ужо толькі пісьмы.

М.: А твой самы добры сябра, прыяцель?

Ш.: Ёсць такі, гэта Коля Багалейша са Свіслачы. Ён жыве са мною ў інтэрнаце. Ён разумны, разумеючы, трохі старэйшы за мяне. Заўсёды дасць параду, падтрымае ў цяжкую хвіліну. Праўдзівы сябра — гэта такі чалавек, якому без сораму ўсё раскажаш, які часам прымусіць цябе да нечага ці што забароніць, заўсёды пры табе ў цяжкія моманты.

М.: Коля — ён такі, а ты?

Ш.: Ці я добры — не ведаю. Гаварыць аб сабе — цяжка. У жыцці мне ніколі не шанцавала, і гэта зрабіла дрэнны ўплыў на мой характар. Ад гэтага такая няўпэўненасць, што, калі раз не ўдалося — ізноў так будзе. Чаму чалавеку не ўдаецца? Я недзе чытаў: „Жыццё — гэта люстра, калі ўсміхнешся да яго, і яно табе адкажа ўсмешкай“. Стараюся быць кампанейскім. У кампаніі — неяк гэта выходзіць, ужываюся. Ніколі не бываю галавой кампаніі, але падтрымоўваю, калі трэба. Не люблю навязвацца людзям...

М.: Я цябе адразу заўважыла, калі ты сядзеў такі задуменны, папраўляючы акуляры, высокі, з кучаравай чупрынай, з усмешкай слухаючы гоман сяброў. Ты марыш...

Ш.: Не скажу, аб чым. Можа быць, мае мары дзяцінныя, можа для каго яны пакажуцца смешнымі. Не скажу, аб чым я думаю.

М.: Будзе час і на гэта, Шурык!

Гутарыла
Міра Лукша

ЛЮДЗІ МІРНАГА ФРОНТУ

Вельмі ўрачыста прайшло ў Бельску супольнае святкаванне 44-й гадавіны Войска Польскага і 43-й гадавіны службы бяспекі і міліцыі. Традыцыі як войска так і СБ і МО ў Бельску сягаюць першых дзён пасляваеннага часу, часу станаўлення народнай улады. Бельск у тыя дні быў вялікім цэнтрам, Бельскі павет займаў усю тэрыторыю пазнейшых трох паветаў. І на ўсёй гэтай тэрыторыі з ахвярнасцю дзейнічала бельская служба бяспекі і бельская міліцыя. На службу ў яе рады пайшлі добраахвотна сыны беларускіх сялян. Вельмі часта гінулі яны ў барацьбе з бандамі. У гісторыі бельскай міліцыі іхнія прозвішчы запісаны навечна.

Іх спадкаемцы дастойна выконваюць і цяпер сваю службу, якая ў насельніцтва Бельска карыстаецца вялікай пашанай. Я з узрушаннем глядзела, як у гэты дзень да Анатоля Навіцкага (майго калегі па Беларускаму ліцэю) у будынак міліцыі прыходзілі дэлегацыі з букетамі кветак і са словамі ўдзячнасці. Мне было вельмі прыемна назіраць, як гэтыя людзі, абняўшыся, тройчы, нашым звычаем, цалаваліся з Толікам і хуценька змахвалі з вачэй назойлівую слязу...

Урачыстая акадэмія адбылася ў Доме культуры ў Бельску. На ёй былі ўручаны адзначэнні і назначэнні на вышэйшыя ступені. Крыж Афіцэрскі Ордэна Адраджэння Польшчы атрымаў вядомы ў Бельску маёр Іосіф Саевіч — былы салдат Савецкай Арміі і Польскага Войска. Ступень капітана Польскага Войска атрымаў раённы віцэ-пракурор Андрэй Стэфаняк, а ступень капітана міліцыі Васіль Антыпюк — вядомы і слаўны бельскі харыст, шматгадовы член хору „Васілёчкі“.

Мастацкую частку для людзей, якія нас бароняць і ахоўваюць, падрыхтавала са сваімі дзецьмі са школы № 2 Валянціна Мароз.

В. Валкавыцкая

КАНЦЭРТ „ЖУРАЎЛЁЎ“

Некалькі канцэртаў у пачатку кастрычніка г.г. на Беласточчыне сарганізавала братняе Украінскае грамадска-культурнае таварыства для свайго вядучага калектыву „Жураўлі“. Канцэрты выклікалі вялікае зацікаўленне і ўсюды прайшлі з поспехам, пры поўных залах. Украінскую песню ў нас любяць і ахвотна і ўдала спяваюць яе і нашыя беларускія калектывы. А тут надарылася магчымасць паслухаць яе ў арыгінальным выкананні.

Калектыў „Жураўлі“ складаюць людзі, дакладней кажучы мужчыны, пражываючыя па ўсёй Польшчы. Толькі праз некалькі месяцаў яны з'язджаюцца на рэпетыцыі і канцэрты. З калектывам працуюць прафесіянальныя сілы — як спевакі так і музыкі. Аднак галоўнае ядро калектыву — аматарскае. 34 мужчыны выступілі ў канцэрце ў Беластоцкай філармоніі, іх харавы спеў найлепш адлюстраваў дух украінскай песні і яе багацце. Якраз харавое выкананне а капэла вясёлай „Сусідкі“ ці раздольнай „Рэвэ та стогнэ“ наймацней запала мне ў сэрца.

„Жураўлі“, як інфармуе праграмны лісток, калектыў з багатым рэпертуарам, у аснове якога ляжыць украінская харавая песня на чале з багатай народнай украінскай песняй.

На жаль, праграма беластоцкага канцэрта была так пабудавана, што чыстага харавога мужчынскага спеву а капэла было нямнога. А хацелася б ад „Жураўлёў“ якраз пачуць такі спеў.

Дзе ж ты, запіраючая дух у грудзях украінская песня? Ці ж лепшых выканаўцаў ты знайшла сярод тыповых аматарскіх калектываў Беларускага грамадска-культурнага таварыства на Беласточчыне? **(вв)**

ЦІ Ж РАЗУМНА?

У красавіку мінулага года купіла я ў гэсаўскай краме ў Бельску электрычны прас („жалязка“). Пакарысталася я ім нядоўга, неяк да канца сёлетняй вясны. Прас папсаваўся, і ўсё. Панесла я яго ў рамонт, у Паслуговае прадпрыемства хатняй гаспадаркі. Але, замест рамонту, выйшаў шыш! — няма заменных частак. Калі б не скончыўся быў мне час гарантыі, то сапсаванае памянялі б на новае, а так — мушу чакаць, аж фірма атрымае заменныя часткі. Вось і чакаю ўжо каторы месяц, і хто ведае, ці не працягнецца тое на гады цэлыя... Некаторыя людзі трацяць цярплівасць, не прычакаўшы рамонту, і бяруць з кашалька зноў тры тысячы злоты, каб пайсці ў краму і купіць там новы прас, які, пэўна, зноў сапсуецца праз год, і зноў купяць новы... І так круціцца каламыйка са стратай грошай і гарою непатрэбна купленых прасаў, а ўсё таму, што бракуе да іх нейкай дробязнай заменнай часткі, якая каштуе можа пяцьдзесят усяго або сто злоты?!

Ці ж гэта разумна?

Ж. М.

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

ЗАКАНЧЭННЕ (5)

Думаю, што быў бы я ў нязгодзе як з уласным сумленнем, так і з гістарычнай праўдай, калі б не назваў тут усіх сваіх 'падапечных магістрантаў, якія на працягу многіх гадоў, будучы студэнтамі Кафедры беларускай філалогіі, пісалі магістэрскія дысертацыі, прысвечаныя фальклору і абраднасці беларускіх вёсак з усходняй Беласточчыны. Вось іх прозвішчы: Адамец Іалянта, Фальклор вёскі Меляшкі, 1983; Адамчык Міраслава, Фальклор і абраднасць вёскі Дабрывада, 1981; Андрэюк Ольга, Фальклор і абраднасць вёскі Тыневічы-Вялікія, 1977; Артэмовіч Аляксандр, Тэкля Аўсейчык — песенніца і казачніца з вёскі Плюцічы, 1977, Бабулевіч Галена, Абрады і фальклор вёскі Орля, 1977; Банькоўская Галена, Фальклор і абраднасць вёскі Грэдалі, 1987; Бурыла Сцяпан, Фальклор і абраднасць вёскі Малліннікі, 1980; Баравік Галіна, Фальклор і абраднасць, 1981; Цэтнароўская Анна, Фальклор і абраднасць вёскі Леўкі, 1980; Чыжэўскі Юрый, Фальклор вёскі Залукі і Падзалукі, 1980; Хмялеўская Надзея, Народная культура вёскі Старое Беразова, 1979; Добаш Ян, Народная творчасць вёскі Падбелле, 1981; Дзмітрук Валянціна, Традыцыі і народная культура вёскі Барысаўка, 1978; Гібоўская Анна, Фальклор і абраднасць вёскі Кашокі, 1980; Гарустовіч Ольга, Абраднасць і фальклор вёскі Дубіны, 1977; Гаворка Аляксандра, Фальклор вёскі Кашалі, 1978; Гілеўскі Павел, Фальклор і абраднасць вёскі Баброўнікі, 1978; Гузейка Данута, Фальклор і абраднасць вёскі Дубічы-Царкоўныя, 1981; Голуб Валянціна, Фальклор і абраднасць вёскі Катлы, 1981; Грыгарук Зофія, Фальклор і абраднасць вёскі Целушкі, 1977; Грыгарук Мікалай, Абрады і фальклор Гарадка, 1978; Юзвюк Ніна, Абрады і народная творчасць вёскі Ласінка, 1982; Якубоўская Алла, Песні і казкі вёскі Нарва, 1977; Якімюк Аліна, Фальклор і абраднасць вёскі Арэшкава, 1981; Ефімюк Ірэна, Фальклор і абраднасць вёскі Зубава, 1984 і Ефімюк Раман, Фальклор і народная культура пасёлка Чаромха, 1980; Краеўская Ірэна, Фальклор і абраднасць вёскі Мядзвежыкі, 1983, Касцючук Надзея, Фальклор вёскі Кожына, 1982; Кас'янюк Вера, Звычаёвасць і фальклор вёскі Клейнікі, 1973; Кобус Вера, Фальклор вёскі Пасынкі, 1983; Краўчук Вера, Абраднасць, звычаёвасць і фальклор вёскі Клейнікі, 1978; Капусцінская Валянціна, Фальклор вёскі Вычулкі, 1979; Леўчук Галена, Фальклор і абраднасць вёскі Крывая, 1981; Міранюк Ян, Фальклор вёскі Махнатае, 1977; Мартыновіч Анатоль, Фальклор і абраднасць вёскі Рэдуты, 1978; Недзведзь Анна, Народная творчасць і фальклор вёскі Відава, 1977; Нівінская Данута, Фальклор і абраднасць вёскі Хамантоўцы, 1979; Навацкая Ірэна, Традыцыі і народная творчасць вёскі Клейнікі, 1977; Аверчук Яўгенія, Фальклор і абраднасць вёскі Казлы, 1971; Плева Зінаіда, Абрады і фальклор вёскі Крывяцічы, 1978; Праховіч Уладзіслаў, Народная творчасць вёскі Янава, 1982; Пракапюк Яўгенія, Фальклор і народная культура вёскі Мокрае, 1979; Петручук Валянціна, Звычаёвасць і фальклор вёскі Лука, 1978; Рэпніцкая Тамара, Народныя традыцыі вёскі Паўлы, 1980; Рышчук Вера, Абраднасць і фальклор вёскі Шчыты, 1978; Сяргеюк Ірэна, Фальклор і абраднасць вёскі Шашылы, 1978; Шэўчык Валянціна, Народная творчасць вёскі Гусакі, 1973; Сянкевіч Ольга, Абраднасць і фальклор Белавежы, 1982; Сапежынскі Казімір, Народная творчасць вёскі Збуч, 1982; Свентахоўская Ірэна, Фальклор і абраднасць вёскі Макаўка, 1981; Шыманская Анна, Фальклор вёскі Чэхі-Арлянскія, 1976; Шайкоўская Таццяна, Песні і абраднасць вёскі Орля, 1977; Саевіч Марыя, Фальклор і абраднасць вёскі Ставішчы, 1978; Стахвіюк Віктар, Каляндарная абраднасць і паэзія вёскі Трасцянка, 1974; Сахарчук Ірэна, Фальклор і абраднасць вёскі Рэпіскі, 1980; Цімафеюк Вера, Фальклор і абраднасць вёскі Парцава, 1977; Тхарэўская Яўгенія, Народная творчасць і фальклор вёскі Пашкоўшчына, 1978; Томчык Ніна, Песні і абраднасць вёскі Мора, 1979; Талочка Анна, Народныя традыцыі вёскі Тапчыкалы, 1981; Саламаха Ніна, Народная творчасць вёскі Тымянка, 1978; Васілюк Ірэна, Фальклор і абраднасць вёскі Галады, 1981; Васілюк Яўгенія, Фальклор і абраднасць вёскі Гацькі, 1983; Зубрыцкі Пётр, Фальклор ваколіц Супраслі, 1978; Пучко Галіна, Фальклор вёскі Гародчына, 1986.

Усім вам, дарагія сябры-аўтары фальклоразнаўчых работ, шчыра дзякую. Паставілі вы помнікі фальклорнаму беларускаму мінуламу. Верце, што вашы дысертацыі ніколі не пастарэюць і кожнае новае пакаленне беларусаў знойдзе ў іх непамінаючыя каштоўнасці.

А. Баршчэўскі

Сэрцайка, не ўяўляеш сабе, што гэта быў за хлопец. Прыгажун на ўсю ваколіцу! А высокі, а прыстойны, а як заспявае, то на другім канцы вёскі чуваць. Я працую ў недалёкім мястэчку, але як толькі прыеду дахаты на суботу ці нядзелю, то стараюся быць у той кампаніі, дзе прабывае гэты хлапец. Не ведаю, што здарылася, але ад паўгода ўжо не магу знайсці сабе спакою. А які жартаўнік, а які вясёлы і ўсё намаўляў мяне, каб сустрэцца, усё зачапляў пры ўсіх. Так што ўсе дзяўчаты мне зайздросцяць і лічаць ужо нас амаль параю. І вось нядаўна Мішу запрасілі на вяселле ў Беласток, і ён папрасіў, каб я паехала разам з ім. І я зразумела яго прапанову як трэба: калі едзем на два-тры дні і ў гаспадароў вялікая віла, то значыць, будзем там начаваць, і я буду са сваім каханым.

На гэтым вяселлі аднак я пацярпела крах. Не скажу, хлопец мой быў вельмі мілы ў адносінах да мяне, быў вясёлы, спяваў і танцаваў увесь час са мною, можна сказаць, што быў душою кампаніі. А дзяўчаты проста клеіліся да яго. Мой Міша бачыў толькі мяне. Але вось надыйшла ноч. Гаспадары паклалі нас спаць у адным пакоі. Я пачала туліцца да яго і са страхам сцвердзіла, што на яго гэта не робіць ніякага ўражання. Я перажыла шок. Мой хлопец, мой прыгажун, мая мара — імпатэнт! На маіх кволых змаганнях закончылася гэта прыкрая ноч. Нічога не ўдалося мне тут вычараваць. І цяпер я зусім разбітая: што ж будзе, ды й наогул як так можа быць, што ў мужчыны амаль няма пэўнай часткі цела? На душы застаўся нейкі непрыемны асадак. Я была злосная на сябе за тое, што даверылася Мішу ды й наогул за ўсё: і за вяселле і за расчараванне. Але што рабіць, калі хлапец мне ўсё роўна падабаецца, хаця ў душы нешта як бы астыла.

Ліля

Ліля! Казала тут адна сяброўка, што тыя прыгажуны ўсе такія. Чым больш прыгожы і прыстойны, тым менш цікавы ў пасцелі. Так што можа лепш разглянуцца за хлопцам звычайным, у меру прыстойным, у меру прыгожым, мо тады з яго карысць нейкая (сексуальная) будзе. Ды толькі сяброўкі вось падказваюць, што ізноў такі ж можа аказацца. Ой, Ліля, не вязе табе!

Слухай, Лілька, а мо табе ў поцемках гэтак здалося. Ну, сама разумееш, нібы ён там нічога не мае. Бо і як жа гэта так, каб нічога не меў?! А мо быў ён перапіты? Дзесьці чытала я калісьці, што з мужчынамі яно так: адны пасля гарэлкі лепшыя, надта добрыя, могуць кахацца з дзяўчынай бясконца. На жаль, іх усяго працэнтаў 30; іншыя ж — зусім да нічога. І каб ты хоць на галаве станавілася, то і так не зробіш на яго ўражання. Такіх, здаецца, большасць. Працэнтаў 70.

Лілечка, на другі раз паспрабуй прытуліцца першы раз да хлопца не ўначы і не пасля піцця гарэлкі, тады прынамсі будзеш мець упэўненасць, што вочы не падвялі.

Сэрцайка

ЦІКАВІНКА

Продак чалавека пастарэў

У Кеніі знойдзен фрагмент чэрапа, які належаў, як мяркуюць, аўстралапітэку віду „байсеі". Узрост фрагмента — 2,5 мільёна гадоў, што на 300.000 гадоў старэй за самыя старажытныя з вядомых да гэтага часу выкапнёвыя рэшткі гэтага продка чалавека.

З яек

АМЛЕТ ПА-СЯЛЯНСКУ

На 8 яек трэба ўзяць 2 сталовыя лыжкі мукі, 1 шклянку малака, 200 г саланіны, соль.

Яйкі збіць, дадаць муку, соль і малако і добра размяшаць. Саланіну парэзаць на кавалачкі, палажыць іх на патэльню і заліць яечнай мяшанкай. Амлет можна засмажыць у духоўцы.

АМЛЕТ З КАЎБАСОЙ

На 8 яек бярэм паўшклянкі малака, 150 г каўбасы, 1 сталовую лыжку масла ці маргарыну, соль.

Яйкі размяшаць з малаком (або вадой) і пасаліць. Пасля гэтага заліць нарэзаную падсмажаную каўбасу і ўсё падсмажыць.

АМЛЕТ З ГРЫБАМІ

На паўкілаграма грыбоў трэба ўзяць 1 цыбуліну, 3 сталовыя лыжкі топленага масла, 8 яек, 1 сталовую лыжку малака, соль.

Падрыхтаваныя свежыя грыбы падсмажыць на масле, дадаць нарэзаную цыбулю і разам падсмажыць з іх 4 невялікія амлеты. На амлеты накладаць грыбны фарш, загортваць іх і падсмажваць.

ЯЕШНЯ З ВАРАНАЙ КАЎБАСОЙ

На 8 яек трэба ўзяць 200 г варанай каўбасы, 1 сталовую лыжку тлушчу, соль.

Нарэзаць вараную каўбасу, падсмажыць яе на патэльні з двух бакоў. Пасля гэтага асцярожна выліць на яе яйкі, так, каб жаўткі не разліліся, пасаліць і запячы ў духоўцы.

БЕЛАРУСКІ АМЛЕТ

На 8 яек трэба ўзяць паўшклянкі малака, 80 г саланіны, 1 цыбуліну, соль.

Дробна нарэзаць саланіну, падсмажыць, дадаючы цыбулю. Яйкі размяшаць з малаком і пасаліць. Мяшанкай гэтай заліць саланіну, падсмажаную з цыбуляй, запячы ў духоўцы.

Гаспадыня

СТУДЭНТЫ БЕЛАСТОКА!

Атрасіны беларускіх студэнтаў першага курса адбудуцца 13 лістапада ў 19 гадзін у клубе „Гвінт" — вул. Звежынецкая 10.

—97—

Рукапіс — навіны.

Руль — здзейсненыя надзеі.

Румяны (на твары) — няшчырая сяброўка.

Рупар — з табой абыдуцца ласкава; цябе ахвотна дапусцяць да голасу.

Русалка — вясёлыя жанчыны.

Ручка для накручвання чаго-небудзь — няўдачныя планы, намеры.

Ручнік — будзь асцярожны і пазбяжыш пакутаў.

Рыба — асцерагайся засады, правакацыі; есці — чалавечая прыхільнасць; лавіць — значны даход; вялікія — задавальненне; малыя — няўдачы; нежывыя — засмучанне; варыць — дабрабыт у хаце; залатыя рыбкі — багатая жаніцьба (замужжа); купляць — фальшывыя пагалоскі.

Рыбак — прыемны занятак.

Рыбін тлушч (тран) піць — няшчасце; нюхаць — непрыемныя звесткі.

Рыдлёўка — клопаты.

Рыжы — карыснае знаёмства.

Рыжыкі — здароўе.

Рыза (у свяшчэнніка) — асцерагайся падлізнікаў.

Рызніца (у царкве) — удачы.

Рык — благія звесткі.

Рына (труба для стоку дажджавой вады) — добры сябра, супольнік.

Рыс — змены ў адносінах з людзьмі; варыць — здароўе; купляць — павелічэнне маёмасці.

Рысаваць — цябе акружае пашана.

Рысь — раскрыеш падвох хітрага чалавека.

БЕЛАРУСІКІ

Bryl Janka, Janka Bryl, sylwetki, *Nowe Książki 1969*, nr 21, okł., il.

Bryl Janka, O północy. Tł. z białor. Maciej Józef Kononowicz, *Barwy* 1971, nr 6, s. 7.

Bryl Janka, Mój Czechow, fragm., tł. Maciej Kononowicz, *Życie Literackie* 1971, nr 6, s. 14, il.

Bryl Janka, Miniatury z tomu „Garść słonecznych promieni", tł. K(atarzyna) Suchodolska, il. Irena Danielska, *Spojrzenia 1971*, nr 2, s. 26.

Bryl Janka, Echo zawsze jest ze mną (Wspomnienia z pobytów w Polsce), tł. z białor. Maciej Józef Kononowicz, *Kierunki* 1971, nr 18, s. 1, 6—7.

Bryl Janka, Echo zawsze jest ze mną, fragm., tł. z białor. Maciej J(ózef) Kononowicz, *Przemiany* 1971, nr 5, s. 14—16.

Bryl Janka, Witraże, Mińsk 1972. Rec. Sielicki Franciszek, *Kierunki* 1972, nr 50, s. 8.

Bryl Janka, Patrzeć na trawę, Łódź 1971. Rec. Nieuważny Florian. *Nowe Książki* 1972, nr 10, s. 43—44, il.; Lubosz Bolesław, *Poglądy* 1972, nr 15, s. 11.

Bryl Janka, Witraże (fragm.), tł. z białor. Sokrat Janowicz, *Literatura na Świecie* 1976, nr 5, s. 344—391.

Bryl Janka, Nasze dzieci, fragm. książki „Witraże", tł. Sokrat Janowicz, il. E(dward) Inglot, *Kamena* 1976, nr 11, Dwóch Iwanów, tł. Anna Sobiecka, *Nadodrze*, nr 11, s. 8.

Bryl Janka, Echo zawsze ze mną... Rozm. przepr. Anna Sobiecka, *Nadodrze* 1976, nr 11, s. 1, 6—7.

Bryl Janka, Witraże, fragm., tł. z białor. Sokrat Janowicz, *Literatura* 1977, nr 6, s. 10.

Bryl Janka, Bajdy Dolne, Łódź 1979. Rec. Nieuważny Florian, *Nowe Książki* 1980, nr 7, s. 9—10, il.

Bryl Janka, Witraże, Warszawa 1979. Rec. Nieuważny Florian, *Nowe Książki* 1980, nr 7, s. 9—10, il.

Bryl Janka, Ogień, treść, idea, polot. Wyw., tł. Barbara Dohnalik, *Literatura na Swiecie* 1982, nr 11, s. 132—138, il.

Bryl Janka, Dlaczego? — Jesteśmy przyjaciółmi, tł. z białor. Anna Sobiecka. *Nadodrze* 1982, nr 17, s. 8.

Bryl Janka, Modlitwa, Wojak, Smutna bajka, tł. z białor. Anna Sobiecka, *Nadodrze* 1983, nr 12, s. 8; Nie chcę ja na nich nawet patrzeć... — Pokłon, tł. A. Sobiecka, *Odra* nr 3, s. 46—47.

Bryl Janka, Subordynacja, tł. z białor. Anna Sobiecka, *Kamena* 1984, nr 8, s. 6—7.

Bryl Janka, Swiat ujrzany z daleka, Kraków 1985. Rec. Wojciechowski Jacek, *Nowe Książki* 1986, nr 12, s. 45—47.

Budko W.D., Paleolit Bielarussii. Leningrad 1962. Rec. Marczak, *Acta Baltico-Slavica* v. 4, 1966, s. 195—199.

Bułyka A., Zapazyczanyja nazwy adziennia i abutku u starabiełaruskaj mowie. *Slavia Orientalis* 1980, nr 1/2, s. 53—64.

Bułyko Aleksandr, Zapadnyje zaimstowanija iz sfiery rieligioznoj żyzni w starobiełorusskom jazykie, *Rocznik Slavistyczny* t. 41, 1981, cz. 1, s. 65—80.

Bułyka Alaksandr, Zapazyczanyja nazwy tkanin i skór u starabiełaruskaj mowie. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* nr 633, *Prace Językoznawcze* 1983, z. 74, s. 35—49.

Burak Leanid, Dałuczennie u suczasnaj biełaruskaj mowie, Mińsk 1975. Rec. Pisarek Larysa, *Slavia Orientalis* R. 25, 1976, nr 3, s. 405—407.

Burawkin Gienadź, Na ostatnie rysuneczki (w), tł. z białor. Piotr Stefanowicz, *Zycie Literackie* 1977, nr 45, s. 20.

Bursz Jasza, Odpowiedzialność (w), tł. z białor. Wiktor Rudczyk, *Zycie Literackie* 1968, nr 3, s. 6.

Bykow Wasyl, Przeklęte wzgórze, fragm. pow., tł. z białor. Wiktor Woroszylski, *Twórczość* 1969, nr 10, s. 25—49.

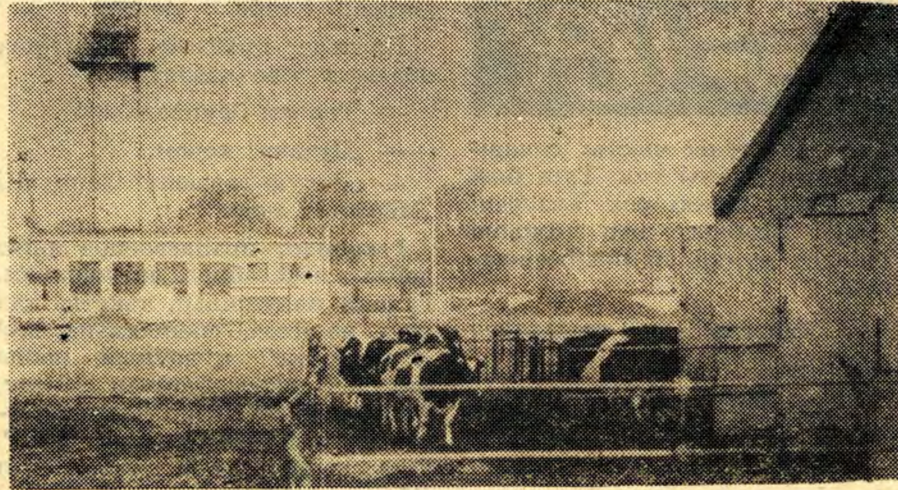
Bykow Wasil, Ballada alpejska, Warszawa 1970. Rec. Komar Michał, *Polityka* 1970, nr 33, s. 5; Faryno Jerzy, *Nowe Książki* 1970, nr 22, s. 1351—1352, il., Pawlak Edward, *Miesięcznik Literacki* nr 11, s. 130—131.

Bykau Wasilij, Sotnikow, opowiadanie, tł. z ros. Andrzej Drawicz, *Życie Literackie* 1972, nr 45, s. 11, 14, il.

Bykau Wasil, Sotnikow, fragm., tł. z ros. Andrzej Drawicz, il. Nina Węgrzynowska, *Argumenty* 1972, nr 51, s. 8—9.

Bykaú W. Pawlak Edward, Wojna i etyka, *Literatura* 1976, nr 45, s. 3—4, il.

P.C.

Сельскагаспадарчы кааператыў у Плёсках (гміна Бельск) не толькі вытворца збожжа. Ён займаецца таксама жывёлагадоўляй. На здымку з левага боку адміністрацыйны будынак, а з правага — кароўнік.

Фота М. Хмялеўскага

РАЗБЭШЧАНЫЯ МЯСНІКІ

Хоць мяса, асабліва вяндлінаў, у крамах Бельска стае, аднак іх якасць надалей не паляпшаецца. Бельскія мяснікі не хочуць або не ўмеюць добра працаваць, выраблядь адпаведную каўбасу і іншыя вырабы. Бяльчане ездзяць купляць вяндліну ў Беласток. У Бельску прадаюць нейкую „Бытамскую" каўбасу і яшчэ такую, з якой вада свішча, калі мацней узяць яе ў руку... А выбар зусім мізэрны. Наракаюць людзі на балаган і кажуць, што бельскіх мяснікоў даўнавата, відаць, ніхто не кантраляваў. Таму бельскія мяснікі і разбэсціліся.

Ж. М.

Дзень добры, „Ніва"!

Некалькі гадоў я ўжо чытаю вашу газету, сам будучы ў БССР. Атрымліваць яе даводзіцца з цяжкасцю (дасылаюць мне „Ніву" прыватна, з Польшчы). Хоць іншыя польскія газеты можна лёгка выпісаць у нашым „Саюздруку", то што датычыць беларускай газеты з Польшчы не зусім, каб можна было. А ведаю, што шмат чытачоў у БССР з задавальненнем выпісалі б „Ніву". Цяпер, у час „перестройки", можа і „Ніве" будзе больш адкрыта дарога да беларускага савецкага чытача, у рамках ломкі ізаляцыянізму?

І яшчэ — просьба мая да вас: вельмі хацеў бы я набыць беларускія кніжкі і „Беларускі каляндар", якія выдаюцца ў Польшчы. У БССР ніколі не бывае іх. Улетку, будучы ў Польшчы — у Варшаве, Гданьску, Кракаве, — нідзе і ў аніякай кнігарні не змог я дапытацца пра беларускія кніжкі і ніхто не змог даць мне добрай парады.

Сяргей Якаўлеў, Віцебск.

Ад рэдакцыі: Падобныя пісьмы мы атрымліваем час ад часу і таму, публікуючы гэты ліст, хочам пры нагодзе паведаміць іншых зацікаўленых чытачоў, што існуе магчымасць атрымання нашых кніжак у парадку абмену кніжкамі з Галоўным праўленнем Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку, якое такім чынам таксама камплектуе сваю бібліятэку. Пісаць па адрасу: Zarząd Główny Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, Białystok, ul. Warszawska 11.

(Працяг са стар. 1)

ГАРЭЦЬ ДУШОЙ

лістоў, звязаных з падарожжам па Беласточчыне.

— Патрэбны абмен?

— Я лічу: блізкі кантакт і ўзаемаабмен нам вельмі патрэбны. Гэта давала б імпульс да ўзаемапазнавання. Такія кантакты і інфармацыя могуць зрабіць дабро і — толькі!

Інтэрв'ю ўзяла
Вера Валкавыцкая

(Працяг са стар. 3)

АБ „ПАНУ ТАДЭУШУ"

Магчыма, што чытачы маюць свае прапановы, якія дазволяць распаўсюдзіць гэту каштоўную кнігу

Калісьці Міцкевіч марыў аб тым часе, у якім яго кнігі трапяць пад вясковыя стрэхі. Праўда, сёння ўжо практычна стрэх над вясковымі хатамі амаль што няма, але, здаецца мне, што „Пан Тадэуш" падыходзіць і да сучаснага, крытага шыферам ці бляхай, беларускага дома.

Давайце, дарагія чытачы, супольна дапаможам выдавецтву „Поезежэ" пазбыцца кнігі, якая для яго сталася баластам, а для нас будзе сапраўдным скарбам.

Алесь Барскі

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Odpowiadając na notatkę zamieszczoną w tygodniku „Niwa" pt. „Straszna" w numerze w dniu 6 września br. w sprawie oświetlenia ulicy Małej w Hajnówce informuję, że w ramach realizacji nowego osiedla mieszkaniowego „Mazury" zostanie wybudowana linia komunalna oświetlenia ulicznego ul. Małej. Zgodnie z planem realizacja winna nastąpić w miesiącu październiku br. przez Białostockie Przedsiębiorstwo Instalacji Elektrycznych.

Z-ca Naczelnika Miasta
Hajnówka
mgr Jadwiga Rudzińska-Patejuk

Пачынаючы з XIV стагоддзя і па сённяшні дзень розныя „настаўнікі" ўбівалі ў галавы нашым продкам і ўбіваюць нам фальшывае спрошчванне: за ўвядзенне на трон Каралеўства Польскага Уладзіслаў Ягайла ахрысціўся сам і ахрысціў у каталіцкую веру Вялікае княства Літоўскае. А праўда ж была цалкам іншая.

Пачнём ад заключэння Ягайлам 14 жніўня 1385 года гэтак званай крэўскай умовы. Штораз болей вучоных выказвае меркаванне, што ніякай умовы Ягайла не падпісваў, а толькі склаў нейкія абяцанні. Пры тым няма ніякай упэўненасці, што яны наогул былі, бо захаваны іх тэкст — гэта пазнейшы фальсіфікат! Пра тое дзяржаўныя дзеячы Вялікага княства Літоўскага ведалі здаўна і на Люблінскім сейме ў 1569 г. голасна заявілі, што ніякія запісы пагаднення ў Крэве ніколі не існавалі.

Што ж, можа ім, якія жылі больш за тры разы бліжэй 1385 года, было відней, чым нам, з 1987 года. Дапусцім, аднак, што ў Крэве фактычна Ягайла тыя свае славутыя абяцанні, калі не на пісьме, то на слове, усё ж такі даў. Аднак гэта зусім не абазначае, што іх збіраўся ён выконваць! Яшчэ ў 1378 г. была падпісана ўмова паміж Людовікам Андэгавенскім і Габсбургамі, што калі хто адмовіцца ад жаніцьбы ці замужжа Ядвігі з Вільгельмам, той з іх плоціць 200 тысяч фларэнаў (больш за 700 кілаграмаў золата) рэкампенсацыі. У Крэве Ягайла абяцаў заплаціць за Ядвігу гэтую

аграмадную суму, але не даў ні граша! Таксама не адваяваў для Каралеўства Польскага „сваімі намаганнямі і коштамі" страчаных раней польскіх зямель. І не падаваў віду, што збіраецца адваёўваць, хоць такое абяцанне ён, быццам бы, даваў. Калі і абавязваўся, то і так нічога не выйшла з яго абяцанак „краіны свае Літвы і Русі навечна далучыць да кароны Каралеўства Польскага".

Калі Ягайла не выканаў і нават не думаў выконваць усе тыя, быццам бы дадзеныя ім у Крэве, абяцанні, то чаму мусіў якраз „ахрысціць у каталіцкую веру Вялікае княства Літоўскае"? Вядома, не ахрысціў, бо і не было патрэбы хрысціць. І то па той простай прычыне, што насельніцтва Вялікага княства Літоўскага ўжо 400 год было хрысціянскім!

На аграмадным яго абшары, ад вытокаў Волгі на паўночным усходзе і да ракі Днястра на паўднёвым захадзе ды ад ракі Бобры (Бебжы) на паўночным захадзе да Дона на паўднёвым усходзе, спакон веку жыло праваслаўнае насельніцтва, дзейнічалі тысячы цэркваў, некалькі епіскапстваў, Кіеўска-Наваградская мітраполія! Калі ўжо і здараліся нехрысціяне, то жылі яны на самых ускраінах дзяржавы: мусульмане — на прычарнаморскіх і данскіх стэпах, а язычнікі-паганe — у Жмудзі і дзе-нідзе па Аўкштоце, а ў гарадах і мястэчках прабывала шмат яўрэяў, якія былі іудзейскага веравызнання. Нехрысціяне — гэта была невялічкая кропля ў моры хрысціянскага насельніцтва Вялікага княства Літоўскага. Сужыццё хрысціян (а былі сярод іх таксама каталікі, якія жылі па гарадах і на заходнім пагранічны дзяржавы) з

(Працяг са стар. 5)

У Герасіма голас гучны, ён сам вялікі, цёмны і разумны, калі так нам даводзіць.

— Я табе скажу. Мы такі народ: і папрацаваць умеем, і пагуляць любім, але не любім, каб хто чужы нам за пазуху заглядаў. Калі каму даверым — ён ужо наш. Але ў нашага чалавека свая да ўсяго палітыка, свой погляд, свая фантазія. Нічога нікому не шкадуе, абы яго дабра не чапаў. А хоць бы славянін — ну, я там нічога да яго не маю, няхай робіць што хоча — ён, праўда, і дзяўчат любіць, і выпіць, і мяса паесці, і пад яблынькай любіць паляжаць, і ўсюды лезе з парадай, калі нават яго і не просяць. Ну, няхай кожны думае што хоча, абы мір на свеце быў. Трэба ўмець цаніць сваё і шанаваць чужое...

З Герасімам Козьмавічам часам мы нязгодны, але яго і так не перагаворыш. Такі абмен поглядамі для нас вельмі карысны, асабліва таму, што брыгадзір — чалавек пажылы, вопытны і вельмі цікава гаворыць па-руску. Сын яго ў арміі, на поўначы СССР. „Дзе яму было б лепш, няхай бы канчаў вышэйшую школу ў цёплай, сонечнай Малдавіі, але ён захацеў паглядзець жыццё...“ Жонка Герасіма Бівала — з Прыбалтыкі, прыгожая, добрая гаспадыня — брыгадзір пазнаёміўся з ёю, калі служыў там у арміі.

— Хаця і нядрэнна трапіў, думаю, што лепш аднак было б, калі б узяў сваю, малдаванку. Дзеці лепш гаварылі б па-малдаўску, а то ў хаце трэба кантактавацца на міжнароднай, рускай мове. Па малдаўскай мове і літаратуры ў мяне была толькі тройка, а па рускай таксама, стараюся аднак гаварыць толькі па-малдаўску. Мог бы „шкурнічаць“ і „не быць“ малдаванінам, як некаторыя тут у нас. Хаця ў нас канстытуцыйная талерантнасць і інтэрнацыяналізм, бываюць такія людзі, якім здаецца, што калі перастануць быць простымі малдаванамі — „далей зойдуць“. І пасля такі вырадак, які якраз гэтакім спосабам якасьці выдзярэцца ўверх, вядома, як адносіцца да с в а і х.

Вядома, як некалькі дзесяткаў год таму назад мог адчуваць сябе малдаванін, закарэлы бесарабец, валох, адарваны ад сваёй сахі і вала (у Бесарабіі да рэвалюцыі тэхніку лічылі на шэсць тысяч сох) і ўведзены ў братэрскі рад раўнапраўных народаў. Хаця зямля была багатая, ды не яго, а пана, які сядзеў сабе ў нейкім Парыжы. Цяпер і краіна цвіце, і людзі. Але я, калі быў у арміі, сярод іншых нацыяў, мусіў пазбыцца ўсіх сваіх комплексаў і выбіць з галавы некалькім таварышам тое, што я магу быць у нечым горшы, чым яны. І быў ва ўсім лепшы — і ў войску, і ў спорце, і ў кантактах з дзяўчатамі... — тут Бівал падымае сваю магутную бронзавую руку: зламаў усіх. Вось бачыце, які я! У нас ужо дзесяткі год няма горшых і лепшых. Найгорш, калі гэта наш чалавек прымітыўна выракаецца сваёй іншасці, такой каштоўнай для развіцця культуры і самаакрэслення чалавека ў жыцці. Што ж фальклор — каляровыя паштоўкі, тут не толькі фальклор трэба развіваць...“

Спяваем песні. Марка, які моцна крычаў, змакрэўшы, і чапляўся да ўсіх і ясна сябе акрэсліў — замкнулі на ключ. Няхай спіць. Заўтра зноў паедзем працаваць пад высокім сонцам. А ў нядзелю — фотаапараты ў рукі, вочы — вышэй, сэрцы — шырэй!

Сяло Варнічэны.

Міра Лукша
Фота аўтара

(Працяг са стар. 2)

З ПАЕЗДКІ Ў БССР

здачу аб дзейнасці нашага партызанскага атрада...

І я дастаў у рукі гэтую справаздачу. Яна патрабуе, аднак, крытычнага разгляду і я вярнуся да яе пасля даўжэйшага водпуску, калі зноў на старонках „Нівы“ пачну вандраваць „ваеннымі сцежкамі“.

— Ці вы ведаеце адрас Рыгора Сафронавіча? Ці маеце з ім кантакт? — пацікавіўся я.

— Кантакты ў нас рэдкія, — неяк стрымана адказаў Мікалай Сцяпанавіч. — Гэта такі чалавек, з якім цяжка дружыць і не ведаю я, ці быў бы ён задаволены, калі б я даў вам яго адрас.

Аднак, я пабываў таксама і ў Рыгора Каравая, які жыве ў прасторнай кватэры на вуліцы Арджанікідзе, у зялёным цэнтры Брэста. Часу было мала. Цераз паўгадзіны Аляксандр Кавальчук чакаў мяне на тэлецэнтры, дзе рыхтавалася паўгадзінная праграма для Брэсцкага тэлебачання і я сваімі расказамі аб подзвігах савецкіх воінаў у надбужных дотах, аб нашай братэрскай дружбе, аб сённяшніх днях Беласточчыны, аб рашэннях X з'езда нашай партыі і іх сугучнасці з пастановамі XXVII з'езда КПСС, — меў запоўніць у асноўным гэтую праграму.

Дык гутарка з даўнейшым камандзірам партызанскага атрада няшмат папоўніла мае веды аб партызанскай барацьбе на Беласточчыне.

— Я глуміў і расстрэльваў фашыстаў і здраднікаў! — амаль без перапынку паўтараў Рыгор Каравай. — За гэта мяне Айчына адпаведна ўзнагародзіла! — ён дастаў з шафы святочны пінжак, густа абвешаны ордэнамі, медалямі і знакамі ўганаравання.

На тым мы і развіталіся.

Пад вечар я пакінуў Брэст. Да самага цягніка праводзіў мяне Аляксандр Кавальчук. Мы паабяцалі сабе, што неўзабаве сустрэнемся зноў у Беластоку. І я вось чакаю гэтай сустрэчы.

Віктар Рудчык

нехрысціянамі было мірнае і бесканфліктнае.

Адкуль жа бралася тая раз'юшанасць, з якой тагачасная Еўропа атакавала Вялікае княства Літоўскае за тое, што яно, быццам бы, паганская, язычаская дзяржава? Самымі заядлымі пашыральнікамі хлусні і паклёпніцтваў пра „паганскасць“ Вялікага княства ўжо больш за паўтара стагоддзя былі крыжакі.

Але на крыжацкую прапаганду ніхто б і вухам не вёў, калі б не рэлігійны фанатызм, які ўсё глыбей пранікаў у розныя пласты тадышняга еўрапейскага насельніцтва. Усё мацней разгараліся супярэчнасці паміж усходнім і заходнім адгалінаваннямі хрысціянства. Усходняе — праваслаўнае — адгалінаванне апынулася ў вельмі цяжкім становішчы: на яго абрушылася мусульманская навала з усходу і разнастайныя націскі з захаду, аслаблялі таксама розныя ўнутраныя цяжкасці. Хоць у той жа час заходняе — каталіцкае — адгалінаванне перажывала свой унутраны крызіс (абранне двух папаў: Урбана VI у Італіі і Клімента VII у Францыі), але яго кіруючыя колы не праміналі пакарыстацца трагічным становішчам сваіх праваслаўных братоў у Хрысце, каб падпарадкаваць іх сваёй уладзе. У Еўропе здаўна пашыралася і замацоўвалася перакананне, што праваслаўныя — гэта адшчапенцы ад веры Хрыстовай, што праўдзівыя хрысціяне — гэта толькі каталікі.

Падзел у хрысціянскім свеце на каталікаў і праваслаўных ды змаганне паміж імі зламысна выкарыстоўвалі крыжакі. Нападаючы на Вялікае княства Літоўскае, асабліва на Панароўе і Панямонне, яны зніштажалі праваслаўнае насельніцтва і яго цэрквы з большай заядласцю, чым нехрысціян і іхнія храмы. Крыжацкія вандроўныя агітатары не абміналі ў Еўропе ніводнага раскошнага замка і ніводнай убогай таверны, каб не праславіць геройскія подзвігі рыцараў на бязмежных прасторах „паганскай Літвы і Русі“ і не заклікаць каго толькі ўдалося ісці іхнім следам. І словы прапагандыстаў са знакам чорнага крыжа на белым плашчы не ішлі на вецер: у еўрапейскіх краінах умацавалася перакананне, што крыжацкі Ордэн выконвае высакародную ролю ў пашырэнні навукі Хрыстовай і трэба яму ўсебакова дапамагаць вайсковай сілай і матэрыяльнымі сродкамі. Днём і ноччу ва ўсе поры года праз доўгія дзесяцігоддзі і нават стагоддзі з усяе Еўропы сцякаліся ў Мальбарк не толькі прагныя прыгод блукаючыя рыцары-валацугі, але і натоўпы ўзброеных да зубоў фанатычных змагароў за пашырэнне хрысціянства, якія ў імя Хрыста самі ішлі на смерць і неслі смерць таксама нехрысціянам-жмудзінам, як і хрысціянам-беларусам. Еўрапейскія краіны шчодра абяспечвалі іх самай навейшай зброяй і не скупіліся на грошы ды іншыя сродкі. Словам, не толькі на Вялікае княства Літоўскае, але і на ўсю Усходнюю Славяншчыну ўсё больш настырна і нахабна насоўвалася з кожным дзесяцігоддзем усё мацнейшая смяротная крыжацкая пагроза. Як відаць было са шматлікіх папярэдніх адрэзкаў „Шляхам гадоў“, Вялікае княства дасканала ўсведамляла трагічнасць свайго становішча і не адхіляла ніводнага з любых сродкаў, каб толькі як-небудзь загарадзіць крыжакам дарогу на ўсход.

Таму прыняццё ў 1386 г. каталіцкага веравызнання самім Ягайлам-Якавам і некаторымі яго родзічамі, а затым намер ахрысціць па каталіцкаму абраду тую невялікую па колькасці частку насельніцтва — у асноўным жмудзінаў, летувісаў і нашчадкаў яцвягаў і прусаў, — якая жыла ў асноўным на папграніччы з уладаннямі крыжацкага Ордэна, было ўсяго толькі адной з тых спробаў пазбавіць крыжацкіх захопнікаў зачэпкі да наступу на Вялікае княства Літоўскае і наогул на Усходнюю Славяншчыну. Таксама ўвайсці ў каталіцкую еўрапейскую грамадскасць Ягайла і яго паплечнікі рашылі пры дапамозе польскага духавенства, каб не дапусціць да гэтага акта крыжакоўды іхніх прыхільнікаў і такім чынам не трапіць у крыжацкую залежнасць. Значыць, не дадзеныя ў Крэве Ягайлам абяцанні за польскую карону ахрысціць Вялікае княства Літоўскае, але якраз наадварот: польская карона і хрэст невялікай колькасці насельніцтва патрэбны былі Ягайлу дзеля таго, каб абараніць Вялікае княства Літоўскае ад крыжацкага націску.

Аднак ахрысціць тую жменьку язычнікаў аказалася справай вельмі складанай і цяжкай, а каталіцкае веравызнанне не стала ні мурам, ні ахоўным шчытом ад крыжацкай агрэсіі. Але пра гэта ў наступных адрэзках нашага „Шляху“.

Мікола Гайдук

Мы з табой, „Магістрат"!

Ад журналіста чакаю не ацэнкі настаўніка пачатковай школы, а глыбокіх назіранняў сацыёлага-даследчыка, падставы для якіх можа даць і важная палітычная падзея, і выхад новай кнігі, і філарманічны канцэрт, і папулярнае рок-відовішча. Творчы патэнцыял маладой беларускай хэві-метал групы „Магістрат" у гэтым сэнсе тым больш прадстаўляецца неаранай цалінай, спрыяльнай глебай. Але няхай даруюць мне чытачы, у дадзеным выпадку я не магу адарвацца ад уласных эмоцый, якімі мяне перапаўняе музыка групы. Спадзяюся толькі на тое, што шчырасць тут зможа парушыць бар'ер суб'ектыўнасці паміж мною і чытачом.

Я разумею, што першай і да канца свядомай беларускай рок-групай стала „Мроя"; я згаджаюся, што шырокая папулярнасць „Бонды" зусім апраўданая; я памятаю, як самаадданa захапляўся ў свой час музыкай „Бітлз" і „Дып пэрпл"... Але калі цяпер просяць назваць лепшую на мой погляд рок-групу ў свеце, я перш за ўсё называю „Магістрат", музыка якога пасялілася ў душы, і бывае цяжка, калі надоўга з ёй развітваешся. Бо гэта музыка даходзіць да самай свядомасці маёй.

А пачалося ўсё ў 1985 годзе, калі ў мінскім кафэ-клубе „Сузор'е" я ў складзе аргкамітэта па стварэнню рок-клуба прысутнічаў на праслухоўванні тагачасных нашых патэнцыялаў. Гэта не быў звычайны канцэрт, бо слухачы маглі разлічваць на сапраўднае задавальненне толькі пры выступленні „Бонды", якая была ўжо даволі вядомай. А так выходзілі розныя „Інтэры" ды „Ступені" і альбо наводзілі сум, альбо ціснулі сваім цяжкім рокам на вушы. І вось да нас з А. Мяльгуём (будучым прэзідэнтам рок-клуба) падыйшлі нейкія тры валасацікі і папрасілі даць і ім магчымасць паказаць свой хэві-метал.

Я хоць і люблю цяжкі рок, але скептычна аднёсся да гэтых, як здавалася, аматараў ашарашыць публіку грукатам і скрыгатам. Нават назвы сабе эфектыўнай прыдумаць не здолелі, згадзіўшыся выступаць зараз як „Кантынент".

Як бы тое ні было, але вось „валасацікі" выйшлі на сцэну...

— Ну, — думаю, — зараз грымне...

Але...

Залу напоўніў чысты, сакавіты і напружаны гук. Гэта быў сапраўдны цяжкі рок, але такі мяккі і зграбны, што міжволі з'явілася думка аб прафесіяналізме.

— Майстры! — выказаўся нехта побач.

— Сапраўдныя магістры сваёй справы, — дадаў знаёмы настаўнік.

На самай справе, музыканты хоць і не мелі яшчэ ступені магістраў, але, як аказалася, рабілі дзейсныя крокі да прафесіяналізму ў музыцы: тады, у свае 17-20 гадоў яны былі студэнтамі Мінскага культурна-асветнага вучылішча па класу народнай музыкі. І гэта была самая маладая рок-група ў беларускай сталіцы.

Вывучаць фальклор, а іграць хэві-метал... Камусьці гэта здасца дзіўным. Але, бадай, менавіта таму іх хэві-метал — такі незвычайны і ні на што не падобны — прымушае нашу закаснеўшую джынсавую моладзь адрадзіць нейкую жывую крынічку ў сваёй душы. Не раз потым даводзілася чуць на канцэртах „Магістрата" (гэта празванне і прыклеілася за ім, калі ён пачаў канцэртаваць са сваёй цудоўнай беларускай праграмай ад рок-клуба „Няміга") замест прывычнага „Ещё давай!" — роднае „Яшчэ, калі ласка!".

— Які твор пожелаете? — пасяброўску раяцца з публікай музыканты. Ім яшчэ нялёгка даецца родная мова ў размовах (школа ж вучыла іншаму), але праз песню яны вяртаюць свядомасць і сабе, і людзям.

Рок-група „Магістрат".

Па зале прабягае ланцужок знаёмых ужо назваў:

— „Героям Грунвальда"!

— „Пугача" хочам.

— „Белую гадзюку" лепш. Ці „Мёртвыя мовы"!

І канцэрт працягваецца яшчэ доўга з неаслабным энтузіязмам. Гучаць кампазіцыі, тэксты для якіх напісалі, спецыяльна для „Магістрата", цудоўныя нашы маладыя паэты Сяржан Карсак, Анатоль Сыс, Пятро Ламан... Сярод публікі ўзвіўся сцяг БССР. Гэта значыць: „Мы з табой, наш „Магістрат"!"

І гэтае яднанне адбываецца не па статкаваму інстынкту, а дзякуючы значна больш высокаму пачуццю — агульнай свядомасці, якую нясуць маладым людзям гэтыя чацвёра іх равеснікаў — Ігар Нікановіч, Алесь Рудакоў, Ігар Сакалоўскі, Сяржук Байкоў. А карацей кажучы — „Магістрат":

Не зважаю шаленства пустога.
Кожны гук — ён ад сэрца
ідзе,
Ад майго — да твайго,
да другога...
Ты адчуй яго сэнс, зразумей.
Магістры металу, магістры
металу
Расплаўленай думкі пякучы
запал
Зальюць табе ў вушы,
зальюць і у душу,
А ты зразумей гэты цяжкі
метал...

Гэтай візітнай карткай-песняй групы і завяршу свой роспавед. Бо музыку ж лепей слухаць, чым чытаць пра яе. Гэтага і пачакаем.

Віктар Мартыненка
(Ганарар на музей)

(Працяг са стар. 4)

камі, скрыўленымі купаламі цэркваў. Параўноўваючы гэтыя карціны мастака з гістарычнымі рэаліямі, бачна, наколькі далёкія яны ад сапраўдных віцебскіх пейзажаў. Можна запярэчыць, што мастак мае права на ўласнае бачанне рэчаіснасці. А можа дакладней было б сказаць: менавіта такім бачыў ён Віцебск, заплюшчыўшы вочы на тое, што стварыла яму славу помніка высокай горадабудаўнічай культуры.

Колькі яшчэ постацей-волатаў з нацыянальнай гісторыі чакае свайго ўвекавечання! Гродзенскі клуб „Паходня" распачаў патрыятычную справу па стварэнню помніка Кастусю Каліноўскаму і генералу Антанаву. Мастак Маліноўскі стварыў скульптуру свайго славутага земляка Пятра Мсціслаўца, якую мяркуецца ўстанавіць на радзіме друкара. Распачата вялізная праца па рэгенерацыі гістарычнай забудовы Мінска. На чарзе такія працы ў Гродне, Навагрудку, Пінску, тым жа Віцебску і многіх другіх старажытных беларускіх гарадах. Вядзецца рэстаўрацыя вартасцёвых помнікаў дойлідства ў Міры, Лідзе, Пінску, Мсціславе — літаральна па ўсёй Беларусі. Усё гэта патрабуе вялікіх матэрыяльных выдаткаў, забірае нямала творчых сілаў. Клопаты пра помнікі дойлідства і горадабудаўніцтва сталі ці не найбуйнейшай праявай культурнай плыні ў нашай рэспубліцы. У яе рэчышчы варта было б разглядаць і творчасць Шагала: што ён даў народу, чым уславіў родную зямлю, які клопат меў пра яе патрэбы. Гаворка ж, так атрымоўваецца, ідзе толькі пра Шагала, толькі ў сувязі з яго стогадовым юбілеем, толькі ў сувязі з тым, што ён — сусветная славутасць. Ды і нараканні, што „толькі на яго радзіме, у Віцебску, няма ніводнай яго карціны, няма яго музея, няма ні мемарыяльнай дошкі, ні вулачкі яго імя", варта было б супаставіць з пытаннем: а ці хацеў гэтага сам мастак і што з яго творчай спадчыны завешчана гораду? Можа гэта адна з прычын, што ў горадзе, дзе пачыналася мастакоўская дзейнасць Шагала, нічога, акрамя памяці (праўда, крыху падфальсіфікаванай, што надае ёй пэўны непрыемны душок) ад яго амаль не засталося. Мог бы быць у Віцебску мастацкі музей і напэўна ж будзе. Як піша ў газету „Віцебскі рабочы" (1987, ад 10 студзеня) Б. Аронава: „У Віцебску была калісьці цудоўная мастацкая школа, дзе працавалі вядомыя жывапісцы і скульптары. І як было б добра мець мастацкі музей, у якім гараджане і госці маглі б пазнаёміцца з іх творчасцю". Тыя ж Пэн ці Малевіч зрабілі на нашай зямлі ніяк не менш за мноства разоў услаўленага ці то французскага, ці ўсё ж рускага мастака. Каб у поўнай меры зразумець культурнае жыццё Віцебска ў 20-я гады ў музеі варта адлюстраваць шматграннасць тагачасных мастацкіх накірункаў.

З павагаю — **Ігар Чарняўскі**

З МАЛДАВІІ

Малдавія... Прыгоркі, рэчачкі, азёрцы. Таполі паўз дарог. Жоўтыя сланечнікі, кукуруза, пшаніца, сады, вінаграднікі, сонца, сонца. Ночы ціхія. Як у Горкага: „паветра было прапітана сочнымі подыхамі зямлі, незадоўга да вечара змочанай густым дажджом... Вецер цёк шырокай, роўнай хваляй і час ад часу быццам скакаў цераз нешта непрыкметнае, нарадзіўшы мацнейшы парыў, развейваў косы жанчын..."

У белых (найчасцей) хатах з характэрнымі разьблёнымі драўлянымі ўпрыгожаннямі на вуглах (такія рэзьбы ўмацоўвалі на сваіх сялібах і сотні год таму назад), у каляровых мураван-

ках, таксама на лад бесарабскі, пад чатырохспадовымі нізкімі чырвонымі дахамі, жывуць шчырыя і гасцінныя людзі.

Пасля выпадку, калі мы доўга стаялі, чакаючы міліцыю, запрасіў нас усіх дахаты вясёлы таўсцяк, пачаставаў нас хатнім віном і чарэшнямі са старой чарэшні. Здаралася нам бываць у гасцях у незнаёмых людзей. Праўда, не ўсіх малдаван успамінаем добра — вядома, у кожным народзе ёсць розныя людзі.

— Я табе скажу, які мы народ малдаване, — кажа мне Герасім Козьмавіч, намеснік брыгадзіра 2-ой брыгады, які вельмі любіў з намі пагутарыць у полі, ці ў інтэрнаце, куды мы яго запрашалі.

(Працяг на стар. 7)

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Заканчэнне з папярэдняга нумара

— Не трэба забіваць, — галасна сказаў Пятро. — Здыміце салому са стрэх. Ад застрэхі-капяжа і да сярэдзіны пакрыцця.

— І што? — скрывіўся Гнат.

— Абмалаціце. І падмяціце дошкі, што знізу падстрэшка.

І праўда, крылі ж страху, беручы неабмалочаныя снапы. Кінуліся людзі на стрэхі. Абмалацілі салому. Змялі разам з пылам зярняткі (столькі іх нападала на падстрэшкавыя дошкі). Набралі насення, каб хоць сяк-так засеяць ніўкі.

— І падзяліцеся сакрэтам з суседзямі — сказаў Пятро.

— Чаго-о?! — узвіўся Гнат. — Ды мы іх...

— Падзяліцеся. Іначай кепска будзе.

На радасцях падзяліліся. І — нібы ад палёгкі, нібы ад падзякі — жыта ва ўсіх пайшло густое, кашлатае, як мядзведзь.

Уладзімір Караткевіч

НЯМОГЛЫ БАЦЬКА

(казка)

— Чаму не да канца стрэхі загадаў агаліць? — спытаў Максім.

— А вось каб вымерзлі ўсходы — тады б аж да казлоў усе кроквы і латы агалілі, але знайшлі б што другі раз у зямлю кінуць.

— Вой, не на дабро такі розум, — сказаў Гнат. — Быці бядзе.

І як наракаў. Пачало ўжо красаваць, пачало весяліцца жыта, калі аднойчы з'явілася над гаем вялікая галава. Ішоў Велікан. Не з добрых волатаў, а з тых, што народу ў шкоду. Нагой ступіць — вада ў след набягае і робіцца стаў.

— Жыта якое! — загрымеў, як сто перуноў. — Тут і пасялюся.

Наламаў бярвенняў, зрабіў на самай гіганцкай асіне падмосце, а на падмосці з валуноў пабудаваў сабе замак.

— Тут буду сядзець. Збожжа збераце — з'ем. З-пад казлоў збераце, засееце — і тое з'ем. А пасля вас саміх з'ем.

Паспрабавалі стрэлы ў яго кідаць — не далятаюць стрэлы да замка. Велікан стральцоў злавіў і з'еў, каб астатнім непанадна было. Смяротна затужылі людзі. Прыйшоў Пятро ў хату.

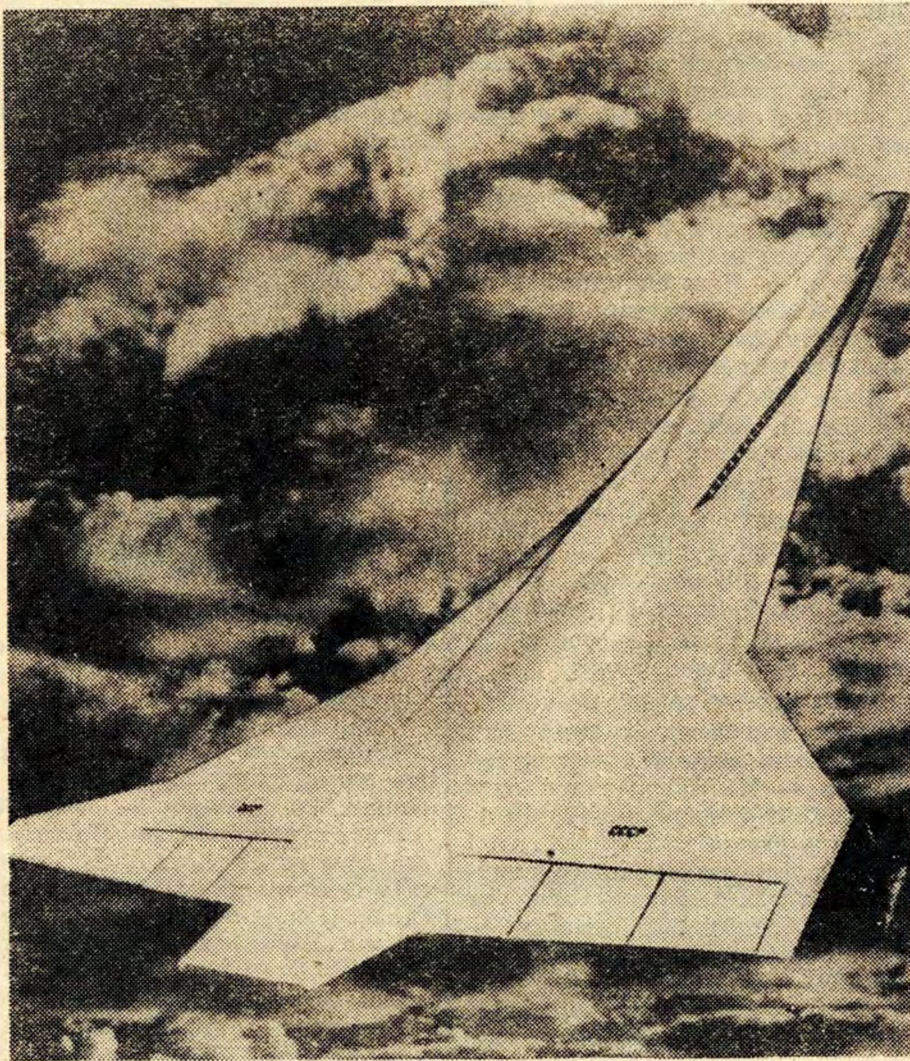
— Усё, татка. Цяпер прападаць будзем. Але — разам.

— Не шкадуеш?

— І ў соты раз я такі б Закон пераступіў. Цяпер — разам.

(Працяг на стар. 10)

70 ГОД КАСТРЫЧНІКА

Самалёт-ракета, ён будзе лётаць у 5-6 разоў хутчэй за гук.

Савецкі Саюз адкрыў эпоху касмічных палётаў. На здымку савецкія і сірыйскі касманаўты пасля прызямлення.

Вучнёўская творчасць

Восень

На дварэ ўжо восень,
Ападае лісце з дрэў,
Кветкі перацвілі,
Ціхне птушак спеў.

Дзень стаецца меншым,
Халодныя ранкі й вечары
Сонца хмары закрываюць,
Падаюць дажджы.

Маніка Лемеш
IV кл. школа ў Орлі

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРАЧКА".

Нас завуць Ала Гайдук і Ася Коўнер. Мы вучымся ў IV класе Пачатковай школы ў Ласінцы. Мы хочам расказаць табе аб сваім класе. У нашым класе 7 вучняў — 3 дзяўчынкі і 4 хлопцы.

Адна з дзяўчатак — Магдалена Раманчук — сталася нашай сяброўкай ад гэтага навучальнага года. Яна прыехала з Вроцлава, дзе не вучылася беларускай мове. Цяпер нашая настаўніца беларускай мовы Ніна Абрамюк працуе з ёю як з вучаніцай другога класа. Магдалена пазнае літары і вучыцца чытаць. Яна вельмі палюбіла гэты ўрок, ахвотна прыходзіць на заняткі. Мы думаем, што працаваць у класах спалучаных III-IV на ўроках беларускай мовы цяжка. Нягледзячы на гэта Магда ўжо прыгожа піша і чытае па-беларуску. Мы ўсе яе палюбілі.

У нашым класе ўсе вучні зрабілі падпіску на „Ніву". З яе будзем карыстацца на ўроках. Хацелі б, каб больш у „Ніве" было казак, п'ес на розныя школьныя ўрачыстасці. Некалькі вучняў у нас выпісвае і „Вясёлку".

Наш клас дружны.

Ала і Ася з IV класа школы ў Ласінцы.

ЯК ДАЗНАЎСЯ...

Як дазнаўся ад суседа Вова,
Што мядзведзь не мыецца ніколі,
А жыве — як той бугай — здаровы
І за ўсіх дужэйшы ў наваколлі,
Што зімою спіць ён колькі ўлезе,
Носіць футра цёплае заўсёды,
Лукі для забавы гне з бярэзін,
Есць маліну ды салодзіць мёдам...
Як дазнаўся... Бедныя галовы! —
Тату з мамай аж дзявацца недзе,
Плача Вова:
— Не хачу быць Вовам —
Запішыце і мяне ў мядзведзі!..

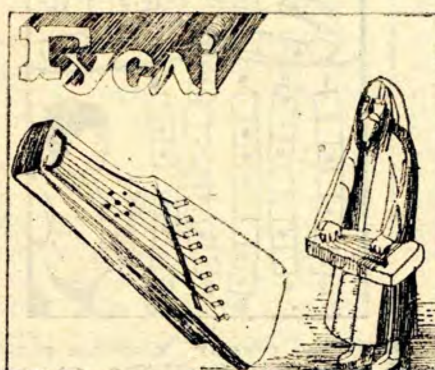
НЕ ПАДРУЖАЦЦА НІЯК...

Чорны шпак і чорны кот
Знаюцца не першы год.
Любіць кот шпака свайго,
Жыць не можа без яго.

Шпак за песню — тут жа кот
Стрымгалоў імчыць на плот.
Настаўляе вуха:
Дужа любіць слухаць.

Васіль Зуёнак

БЕЛАРУСКІЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

Надта старажытны інструмент. Шмат песень і балад было спета пад іх акампанемент. Колькасць струн — ад 7 да 30.

Зараз выключна рэдка можна ўбачыць гусляра і пачуць цудоўную музыку мінулых стагоддзяў.

(Працяг са стар. 9)

НЯМОГЛЫ БАЦЬКА

— Нашто? — спытаў нямоглы бацька. — Хадзі сюды...

І зноў сказаў Пятро людзям, што сабраліся пад супольным дубам:

— Нічога мы з ім, Веліканам, не зробім сілаю.

— А на што сілаю? — высунуўся Гнат. — Я яму падарункі нашу. Хвалю.

— Ён цябе пазней за ўсіх з'есць... Не, людзі, не хваліць яго трэба, а сабраць дзяцей, асабліва сірот тых, з'едзеных, і хай кожны дзень пад тую асіну яны ходзяць ды плачуць, ды моляць.

— А што з таго? — здзекліва спытаў Гнат.

— Нічога. Толькі сіроцкая сляза мацнейшая за ўсё. А вам, дзеці, я нешта шапну на вуха, хадзіце сюды.

Тыя слухалі без слёз. Берaглі іх для дрэва і замка на ім.

Што раніца, то глухла наваколле ад плачу дзяцей пад волатам асінай. Ляжыць ніцьма адзін да аднаго, плачуць, моляць Велікана. А той толькі з неахайнай барады чырвоныя дзёсны ды белыя зубы паказвае. Так ідуць хвіліны, дні, тыдні. Скора жніво.

— Ну і выплакаў нешта? — спытаў Гнат у Пятра.

А Велікан рагоча на дрэве, як жарабец і не бачыць, што пад падмосцем зжоўкла лістота.

Гнат зноў баламуціць. І людзі ўжо з друкамі да Пятра падступіліся. А той стаіць спакойна і паверх галоў глядзіць на дрэва:

— А вы цярпенне майце.

...І вось падступіла ўначы дзікая хмара, пачалі з яе лупіць бліскавіцы, заварочаўся дзікай каменнай крушняй пярун, наляцеў ураган. Хр-аснула, ляснула аб зямлю ў хмарах смярдзючай парахні дрэва, з ракатаннем і грукатам пасыпаліся з яго каменныя брылы, пахавалі пад сабой Велікана.

І ўстала над гэтай бясслаўнай магілай вясёлка.

Засыпалі багатае збожжа ў сусекі і ямы. Велікана пазбыліся. З суседзямі мір. Дык не, зноў чмуціць, падбухторвае людзей Гнат. Злуецца на іх і ўвесь свет. І вось аднаго ранняга ладступілі ўсе з дубінамі ды з камянямі да Пятровай хаты.

— Не сваім гэта ён розумам, — насаджваецца Гнат. — Гэта ён у Чорнай Сілы розум пазычыў.

— Праўда, — сказаў Максім. — Ты просты розумам. Як мы.

— Так, не сваім, — адказаў Пятро. — Бацькавым.

— Дык ты ж яго ў пушчу завёз!

— А ноччу назад прывёз.

— Не верце, — раве Гнат. — Конь і калёсы ў двары былі.

— А я на спіне. Як ён мяне малога.

—Глядзеў я, — залямантаваў Гнат, — косці ў будане.

— Аленевыя косці.

Пайшоў Пятро ў хату і вывеў адтуль бацьку:

— Жылі сілай, а розум забівалі. Жылі сённяшняй карысцю. Знішчалі „ўчора" і таму не мелі права на „заўтра".

— Гнаць іх у лес! — гарлае Гнат. — Закон пераступілі! Што ён такое дзецям сказаў, што дрэва з Веліканам ляснулася?!

— Забыў ты, — сказаў бацька, — што „сіроцкія слёзы дарма не мінаюць, падаюць на белы камень — камень прабіваюць".

Кінуў Гнат камень у Пятра — дзверы ў трэскі разнёс.

— Вось што, — сказаў тады Максім, — правільна ён зрабіў, пераступіўшы такі Закон. Болей таго не будзе. Шануйце дабрыню, хай і слабую. Шануйце мудрасць, хай сабе нямоглую. Насіце на руках бацькоў... Кланяйцеся гэтым двум да долу, людзі!

І тыя пакланіліся.

— Ну а ты? — спытаў у Гната Максім.

— А я пры сваім, — сказаў той. — Я свайго, як час прыйдзе, завязу-такі ў пушчу.

— А мы не дамо, — сказаў Максім. — Наш ён цяпер, а не твой. А калі ўжо гнаць кагосьці ў пушчу, дык гэта цябе. Ідзі, выі там на ветах, воўк.

І тут натоўп зароў. Уся ярасць на Закон, увесь адчай і ўся палёгка выліліся ў рыку.

— Хай ідзе!

Той пачаў аддаляцца. Тады Максім спытаў у Бацькі:

— Дык няўжо толькі слёзы бязбацькавічаў дрэва ссушылі?

— Не, не толькі, — усміхнуўся той. — І яшчэ нешта.

— А што ж тады?

— А гэта ні я, ні дзеці вам пакуль не скажам, — адказаў Пятро. — На той выпадак, калі з'явіцца сярод вас хаця адзін на дзесяць тысяч такі вось Гнат. І вось калі пачне ён бацьку крыўдзіць, а тут наступіць яму на хрыбет бязлітасны Велікан — вось тады толькі хай бацька адплоціць яму дабрынёю за зло. Добрай мудрасцю за злосную дурасць. А мы пакуль памаўчым.

І людзі зарагаталі. А Гнат аддаляўся ў пушчу, як камяк былой нянавісці.

І так памёр Закон стары.
І так стаў новы Закон.

Заданне:

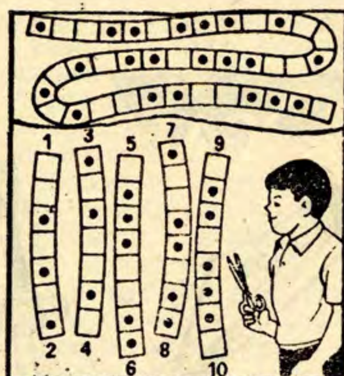
Якая галоўная думка ў прачытаным вамі апавяданні?

Якім быў стары Закон і хто яго галоўны прадстаўнік у апавяданні?

Чым характарызуецца новы Закон і як вы апішаце яго галоўнага прадстаўніка?

Цікавыя працы надрукуем.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Верхнюю стужку хлопчык разрэзаў на часткі. Спрабуйце яе зноў склеіць.

Слаўныя людзі Беларусі

БРАЧЫСЛАЎ

Брачыслаў быў унукам слаўнай княгіні Рагнеды і сынам полацкага князя Ізяслава. Панаваў ён у Полацкім княстве ў 1001-1044 гадах. Імя Брачыслаў азначае: той, хто звянчаўся са славай (нашыя продкі „шлюб" называлі „бракам", а пра „шлюбны" казалі — „брачный"). Вельмі трапнае імя далі бацькі Брачыславу: пры ім Полацкае княства разраслося ў вялікую і моцную дзяржаву. Павялічылася колькасць вёсак і пагусцела насельніцтва ў іх. Разбудаваліся гарады, бо прыбыло рамеснікаў і купцоў. Маленькія ўмацаванні пераўтварыліся ў моцныя крэпасці.

Княскае адзенне, XI стаг.

Бліжэйшыя і далейшыя краіны шукалі дружбы з смелым і ваяўнічым полацкім князем. Толькі суседні Вялікі Ноўгарад аніяк не хацеў пагадзіцца з тым, што Полаччына развіваецца, багацее, ды пачынае з ім спаборніцаць. Ноўгарадцы нападалі на пагранічныя полацкія сёлы і гарады, разбуралі, палілі, рабавалі і выводзілі ў няволю насельнікаў, не прапускалі замежных купцоў у Полацкую зямлю з полацкім не дазвалялі праязджаць праз ноўгарадскія ўладанні.

Каб супакоіць шкодных суседзяў і адпомсціць разбурэнне Полацка ў 980 годзе, князь Брачыслаў пачаў рыхтаваць паход на Вялікі Ноўгарад. З усяе разлеглай Полацкай зямлі сабраў ён вялікае войска, падмацаваў яго атрадамі нанятых нарманскіх ваяўнікоў і ў 1021 годзе рушыў на Ноўгарад. Ноўгарадцы адчайна абараняліся, але Брачыслававa войска разграміла іх. Палачане з нарманамі занялі заможны Вялікі Ноўгарад, вызвалілі з няволі сваіх суродзічаў, набралі незлічонае мноства рознага багацця, вялікую колькасць палонных і пайшлі назад у Полаччыну.

Па дарозе напалі на іх атрады кіеўскага князя Яраслава. Аслабленыя бітвамі з ноўгарадцамі ды абцяжаныя здабычай, палачане не здолелі абараніцца, і Яраслававым воям удалося адбіць палонных з іхнім дабром. Аднак Яраслаў не змог перамагчы Брачыслава і здабыць Полацк. Палачане на чале з Брачыславам не толькі абаранілі сваю дзяржаву, але і нанеслі цяжкае паражэнне кіеўскім войскам.

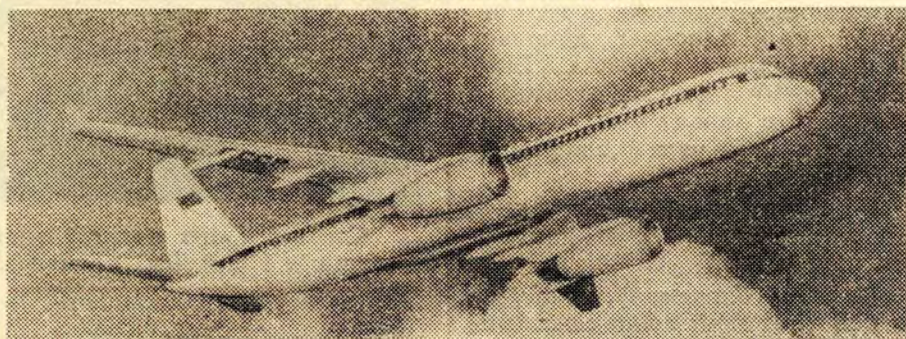
Яраслаў, каб памірыцца з Брачыславам, вымушаны быў аддаць яму гарады Усвяты і Віцебск разам з прыналежным да іх вялікім абшарам земляў. Кіеўскі князь таксама згадзіўся, каб у сталіцы яго княства, горадзе Кіеве, Брачыслаў пабудаваў сабе „двор" — умацаваны палац з рознымі дапаможнымі будынкамі — і трымаў у ім гарнізон полацкіх вояў. Ноўгарадцы не адважыліся болей нападаць на Полачыну і перашкаджаць полацкім і замежным купцам праязджаць праз іхнюю зямлю.

Брачыслаў таксама ўдала ваяваў з яцвягамі, літоўцамі, латгаламі і іншымі плямёнамі, якія націскалі на Полацкую зямлю з захаду. Паміж вялікімі азёрамі Струста і Дрывяты ён пабудаваў магутную крэпасць і горад, які назваў Брачыславлем — сённяшні Браслаў.

Памёр Брачыслаў у 1044 годзе. Ён пакінуў свайму сыну Усяславу Полацкае княства вылатна разбудаванае, заможнае і моцнае.

Мікалай Гайдук

70 ГОД КАСТРЫЧНІКА

Самалёт сярэдняй далечыні ТУ-204.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220014, г. Мінск-14, вул. Мініна, 26, кв. 11. Марына Русецкая, 5 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 21, кв. 62. Алеся Зора, 8 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 3, кв. 1-А. Таня Галешова, 7 клас.

* ✲ *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 162. Лена Саўчанка, 5 клас.

* ✲ *

БССР, 220050, г. Мінск-50. вул. Кірава, 25, кв. 4. Галіна Маслоўская, 8 клас.

* ✲ *

БССР, 230009, г. Гродна, вул. Сухамбаева, 15, кв. 16, Дзіма Шыпіца, 4 кл.

* ✲ *

БССР, 230015, р. Гродна, БЛК-6, кв. 26, Ларыса Ермак, 4 кл.

* ✲ *

БССР, 230009, г. Гродна, пр. Будаўнікоў. 12, кв. 91, Міхаіл Дудар, 4 кл.

Piątek 6 XI — 8.10 Hist. kl. VII. 9.00 Hist. kl. III lic. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Ludmiła” — film radz. 11.30 Domator. 12.50 Współcz. genetyka, kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mieszkać. 17.50 Pr. publ. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ludmiła” (1) — film radź. 21.10 Bukiet przyjaźni — pr. rozr. 22.40 DT.

Sobota 7 XI — 6.50 TTR — s. III Fiz. 7.20 TTR — s. III Biol. 7.50 Program dnia. 7.55 Transmisja defilady wojsk. z Moskwy. 9.00 Drops oraz film z serii „W 80 dni dookoła świata z Willym Fogiem”. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.40 Wojsk. pr. dok. 12.10 W świecie ciszy 12.40 „Polacy w Rewolucji Październikowej”. 13.05 Tel. film dok. 13.30 Antologia dramatu powszechnego: A. Arbuzow — „Tania”. 15.15 „Wędrówki dalekie i bliskie” — film dok. 16.05 Plebiscyt pol. piosenki. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wieczór radziecki. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.20 Piosenki. 19.30 Dziennik. 20.00 Film fab. 21.15 Czas. 21.45 Siedem dni na świecie. 21.55 Sportowe rytmy tyg. 22.25 DT. 22.30 Prop., zapraszamy. 22.40 Kino Nocne: „Piekielne lato” — franc. film fab.

Niedziela 8 XI — 6.25 Tel. kurs rol. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film radz. „Szkatułka z twierdzy”. 10.30 DT. 10.35 „Serce smoka” (11) — serial dok. ang. 11.25 Siedem anten. 12.10 Kraj za miastem. 12.35 Koncert Życzeń. 13.20 Teatr dla dzieci: L. Ustinow — „Beczka miodu”. 14.20 Biała broń. „Mieczów ci u nas dostatek”. 14.50 Tel. film dok. — „Tragiczna gwiazda Lewoniewskich”. 15.50 „W rytmie disco” (15). 17.15 Teleexpress. 17.30 Telespotkania — Włodzimierz Wysocki. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Miasteczko jak Alice Springs” — serial austral. 20.55 Pegaz. 21.35 Loża. 21.45 Sportowa Niedziela. 22.15 Wyniki Total. Sportowego. 22.20 Klub Międzynar. 22.50 DT.

Poniedziałek 9 XI — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Hist. 14.30 Tel. kurs rol. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Latający Holender oraz film z serii „Wszystkie żagle w górę”. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Dni Szechenyego” (3) — serial węg. 18.20 Samo zdrowie. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr Tel. na Świecie: F. Burłacki — „Dwa spojrzenia z jednego gabinetu”. 21.05 Okrągły stół — publ. ekonom. 21.35 Tel. film dok. — „Przedłużyć życie”. 22.40 DT. 23.00 J. niem. (6).

Wtorek 10 XI — 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Karetka pogotowia” (6). 11.20 Domator. 11.30 „Jak Feniks z popiołu” (4 — ost.) serial radz. 12.00 Geogr. kl. VI. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III, J. pol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.50 Kim być? 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Gazeta Rolnicza. 17.50 Leksykon pol. muz. rozr. 18.30 Diagnoza. 18.50 Dobranoc. 19.00 Szansa — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Karetka pogotowia” (6) — serial czeski. 21.00 Konferencja pras. Rzecznika Rządu. 21.15 Tel. film dok. 21.40 Tel. Inf. Wydawniczy. 22.00 Jazz — Zamość 87. 22.40 DT. 23.00 J. ang. (6).

Środa 11 XI — 8.10 Geogr. kl. V. 9.00 Hist. kl. I lic. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator dla dzieci. 10.20 „Sherlock Holmes i doktor Watson” — film prod. pol.-ang. 11.10 Domator. 12.00 Chem. kl. VII. 12.50 J pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.10 Powtórka przed maturą: Hist. kl. IV lic. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Piłkarska kadra czeka. 17.50 Kram. 18.20 Dawniej niż wczoraj. 18 50 Dobranoc. 19.00 Pr. dok. w rocznicę Odrodzenia Polski. 19.30 Dziennik. 20.00 „Jezioro Bodeńskie” — film fab. pol. 21.25 Tel. film dok. „Artysta z głową”. 22.15 Pr. rozr. 22.40 DT. 23.00 J. ros. (6).

Czwartek 12 XI — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator dla dzieci. 10.20 „Antykwariusz Lovejoy” (3). 11.15 Domator. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. III Hist. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powt. przed maturą: J. ang. 16.00 Informatyka dla roln. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mag. roln. 17.55 Refleksje. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Czym żyje świat. 19.30 Dziennik. 20.00 „Antykwariusz Lovejoy” — serial ang. 21.00 Teraz — tyg. gosp. 21.30 Tel. film dok. 22.00 Turniej bokserski o Memoriał Feliksa Stamma. 22.40 DT. 23.00 J. franc. (6).

Bielsk Podl. Snajperki — radz. 9. Tajemniczy Budda — chińsk. 10—11 Macaroni — wł. 12—13. Cienie śmierci — jap. 14—15.

Czeremcha Z wizytą u Wan Gogha — NRD 11 Biały kruk — radz. 14—15.

Czyże Ciukandra — rum. Anielska diablica — czes. 11—15.

Hajnówka Świadek mimo woli — USA 9—11. Aferzysta — radz. 12—13 Nie było smutku — radz. 14—15.

Michałowo Zuchwały napad — radz. 10—11. Zgodnie z prawem wojennym — radz. 12—13. Żagle mojego dzieciństwa — radz. 14—15.

Mielnik Chrześniak — pol. 11—12. Greystoke: Legenda Tarzana, władcy małp — ang 14—15.

Milejczyce Dobre oświetlenie — czes. Dziewczynka i koń — NRD 11—15.

Nurzec Żółta róża — rum. 11 Proch — radz. 12—13. Utracona szansa — czes. 14—15.

Orla Szachrajki — NRD 11—15.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**8**	**26**	**Віктара, Северына**	**Дзмітрыя, Феафіла**	**6.43-15.56**	**13.35-21.48**
панядзелак	9	27	Урсына, Тодара	Нестара, Капіталіны	6.45-15.54	13.53-23.14
аўторак	10	28	Андрэя, Любаміра	Неанілы, Сцяпана	6.47-15.52	14.07-0.00
серада	11	29	Марціна, Бартламея	Анастасіі, Анны	6.48-15.51	14.18-0.36
чацвер	12	30	Рэнаты, Вітальда	Зіновія, Маркіяна	6.50-15.49	14.28-1.55
пятніца	13	31	Мікалая, Станіслава	Спірыдона, Нікадзіма	6.52-15.48	14.38-3.12
субота	14	1	Эміля, Ваўжынца	*Кузьмы, Дзямяна*	6.54-15.46	14.49-4.27

ГАДАВІНЫ

100 год таму назад

10.11.1887 г. нар. пісьменнік Арнольд Цвэйг (пам. 26.11.1968 г.), найбольш вядомы творы: раманы цыкла „Вялікая вайна белых людзей“ („Спрэчка пра унтэра Грышу“, 1927; „Выхаванне пад Вердэнам“, 1935; „Заціішша“ 1954 і інш.), навелы. Ленінская прэмія за ўмацаванне міру за 1958 г.

90 год таму назад

13.11.1897 г. нар. беларускі рэжысёр Павел Данілаў (пам. 11.2.1975 г.), ставіў „Хто смяецца апошнім“ К. Крапівы, „Сваты“ І. Гурскага і інш., напісаў „Лявоніху“ (1960), „Дзівосы на калёсах“ (1961), працаваў з самадзейнымі вясковымі і заводскімі аматарскімі калектывамі.

13.11.1897 г. нар. беларускі акцёр і рэжысёр Аркадзь Аркадзьеў (сапраўднае прозвішча — Цівунчык, пам. 27.2.1969 г.), унёс вялікі ўклад у пасляваеннае адраджэнне і развіццё беларускага сцэнічнага мастацтва. Найбольш значныя яго пастаноўкі: „Раскіданае гняздо“ Я. Купалы (1957), „Уласнасць“ паводле рамана К. Чорнага „Трэцяе пакаленне“ (1958) і інш., сярод яго роляў — Лявон у „Раскіданым гняздзе“.

85 год таму назад

9.11.1902 г. нар. беларускі кампазітар Несцер Сакалоўскі (пам. 13.11. 1950 г.), аўтар музыкі гімна БССР „Мы, беларусы...“, камерныя інструментальныя творы, у тым на цымбалы, харавыя і сольныя песні, у іх ліку славутая „Песня пра Нёман“ на словы А. Астрэйкі.

11.11.1902 г. нар. дзеяч рэвалюцыйнага руху ў былой Заходняй Беларусі, у тым і на Беласточчыне, Мікалай Арэхва, кіруючы працаўнік ЦК КПЗБ, служыў у Людовым Войску Польскім.

12.11.1902 г. нар. беларуская актрыса Таццяна Бандарчык (пам. 24.7. 1974 г), пачынала з сарганізавання ў 1920 г. аматарскага гуртка ў Бабруйску і пастаноўкі „Паўлінкі“ Я. Купалы, у якой выконвала ролю Паўлінкі. Усё сваё доўгае і плённае сцэнічнае жыццё аддала папулярызацыі беларускай сцэнічнай культуры. Выступала ў многіх п'есах, у тым у ролях: бабкі Насты („У пушчах Палесся“ паводле Я. Коласа), Паланеі („Прымакі“ Я. Купалы), Ірынчынай маці („Ірынка“ К. Чорнага) і інш.

80 год таму назад

14.11.1907 г. нар. прафесар Міхась Ларчанка (пам. 31.7.1981 г.) — вучоны і выхавáўца шэрагу пакаленняў беларусістаў у Беларускім дзяржаўным універсітэце, у якім працаваў у 1944-71 г.г. Аўтар даследаванняў па гісторыі беларускай літаратуры і фальклору, у тым „Славянская супольнасць“ (1963), „Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі суседніх славянскіх народаў у другой палове XIX ст.“, „Беларуская народна-паэтычная творчасць“ (1979) і інш.

Перад XI з'ездам БГКТ • Камбінатары з Васькоў • Алесь Барскі аб даверы • Гутаркі аб мове (новая рубрыка) • Магдалінка • Адзін дзень панікі • Адгалоскі • Другі гайнаўскі рэйд • У Саколцы думаюць пра беларускі калектыў • „Дубіны“ — III выданне • Ваенныя сцежкі • Што можна зрабіць з гарбуза • Добры муж, але наркаман • Калі прысніцца сабака • Задрыпкоўскія на вуліцы

МАШЫНКА ДЛЯ ГРОШАЙ

Хто не хацеў бы мець у сваім распараджэнні машынку да вырабу грошай?! Націснуў туюсюю кнопачку і... гатова, каштоўныя паперкі пасыпаліся беззупыннай істужкай!

Яўгену Герасімюку, — здольнаму ў фотатэхніцы і мастацтве маладому чалавеку, жыхару Беластока, удалося пусціць у людзі аж 12 „шапэнаў“, з якіх кожны, як вядома, варты пяць тысяч злотых.

Дзеля цікавасці я адшукаў у хатняй касе адну „паперку“ з партрэтам гэтага кампазітара. Божа мой, колькі на гэтай „паперцы ўсялякіх скамплікаваных закрутасаў і розных шматкаляровых сетачак, якія расплываюцца ў многія бакі. Сапраўды, трэба мець анельскую цярплівасць і не абы-які мастацкі талент, каб усё дакладна скапіраваць.

Яўгену Герасімюку ўдалося гэта не найгорш. Прынамсі гэтых 12 „шапэнаў“ пайшлі ў людзі. Найлепшаму, аднак, мастаку ніколі не ўдасца падрабіць і скапіраваць так званага „вадзянога“ знаку, які знаходзіцца на кожным банкноце. Хопіць паглядзець пад святло — і ў адпаведным месцы паявіцца контур дзяржаўнага герба. Гэты знак замацаваны ў самай унутранай структуры спецыяльнай паперы, выраб якой строга засакрэчаны. Гітлераўцы, для прыкладу, у час другой сусветнай вайны прымусілі найлепшых спецыялістаў па хіміі і таваразнаўству разгадаць тайну прадукцыі паперы, на якой друкаваліся англійскія фунты і амерыканскія долары. Ім гэта ўдалося. Нават швейцарскі банк, куды падробленая валюта была паслана дзеля праверкі, не змог адрозніць фальсіфікатаў ад сапраўдных, поўнавартасных банкнотаў.

Зразумела, Яўген Герасімюк не меў такіх тэхнічных магчымасцей у сваім распараджэнні. І таму ягоная саматужная вытворчасць грошай абарвалася на 12 „шапэне“, бо не трэба было спецыялістаў са швейцарскага банка, каб пераканацца, што Герасімюковы „шапэны“ граюць зусім не тую музыку, якая патрэбная чалавеку дзеля шчасця і добрага настрою. Міліцыя хутка, хаця і цалкам выпадкова, трапіла на след фальсіфікатара.

Яўгену Герасімюку аматарская грашовая творчасць абышлася двума гадамі турэмнага зняволення. Такі прыгавор абвясціў суд. Аднак, гэты ж суд, узяўшы пад увагу невялікую шкоднасць злачыннага пачыну, чыстасардэчнае шкадаванне і малады ўзрост злачынцы, тут жа злагодзіў гэтае пакаранне да аднаго года. Грашовы штраф, 50 тысяч зл., прыдзецца, аднак, заплаціць поўнасцю або адпрацаваць яго за кратамі. Мяркую, што хопіць часу, каб Яўген Герасімюк прадумаў, што не варта растрачваць свайго таленту на такую рызыкоўную, хаця і заманлівую творчасць.

Судамір Параграфчык

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

„Niwa”
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł, rocznie 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów.
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty” na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch”.
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież

Zam. 1638/87 r. Nakład 5.000 egz. W-3.

НІЎКА

(З СУСЕДСКАГА АГАРОДЧЫКА)

МІНІЯЦЮРЫ

Вельмі любіць праяўляць сваю сціпласць у першых радах высокага прэзідыума.

У далейшых радах, тым больш у заднім, рабіць гэта — цяжэй.

*

Вусаты, салідны дзядзька, калгаснік, хваліцца прыезджаму інжынеру:

— Мой пляменнік таксама ў Мінску вялікі чалавек: іграе ў оперным тэатры на трубе нумар адзін.

*

„Мараль, браток, ідзе з жывата! Быцце акрэслівае свядомасць!"

„Ды не, — з твайго адкормленага жывата ідзе, вядома, што... Часамі нават здаецца, што не толькі адтуль..."

*

Бабуля, калгасная пенсіянерка:

— Кажуць жа ўсё, што скора ў нас будзе так, што машыны будуць усёўсенька самі рабіць. То, можа, хоць машыны піць ужо так не будуць?..

*

Пільнае вока спынілася на цьмяным загалоўку:

— „Души священные порывы..." Вы што? Як можна іх душыць, і хто ў нас іх, скажыце, калі ласка, душыць?

Янка Брыль

ЖУКІ І БУЛЬБА

Сабраў старшыня калгаса сваіх падначаленых і гаворыць:

— У мінулым годзе пасадзілі сто га бульбы — жукі з'елі. Сёлета мы пасадзілі сто пяцьдзесят га бульбы **— жукі з'елі. Дык давайце ў наступным годзе пасадзім дзвесце га бульбы — можа, тыя жукі, урэшце, удавяцца.**

— Не разумею, што яны знайшлі ў гэтай карціне...

ВЕЛЬМІ ПРОСТА

— Сцяпан, ну, як жывеш?

— Як і ўсе. Перабудоўваюся патроху.

— О, дык ты малайчына — ідзеш у нагу з часам. Расказвай, як табе гэта ўдаецца?

— Вельмі проста. Хату ў вёсцы прадаў, а ў горадзе невялічкі асабнячок будую... На два паверхі... З падземным гаражом.

ВЕТЛІВЫ

— Глядзі, які ветлівы наш Антон Антонавіч: уступіў месца жанчыне!

— Дык то ж яго жонка!

КОРАТКА ПРА АДНАГО ГРАМАДЗЯНІНА

Яго кватэра была абсталявана венгерскай мэбляй, сцены абклеены фінскімі шпалерамі, буфет напоўнены чэшскім крышталём. Піў ён толькі французскі каньяк, а ездзіў адпачываць у Балгарыю.

Зараз ён сядзіць за кратамі, што, як кажуць, калісьці былі зроблены са шведскай сталі.

Без слоў.

КВАЛІФІКАЦЫЯ — ВЯЛІКАЯ СПРАВА

Памочнік кухара Пеця Тарбанюк пасля заканчэння кулінарнага вучылішча рыхтаваў з адной курыцы дзве катлеты „па-кіеўску".

Кухар Пятро Тарбанюк пасля заканчэння кулінарнага тэхнікума рыхтаваў з адной курыцы дванаццаць катлетаў „па-кіеўску".

Майстар Пятро Пятровіч Тарбанюк пасля заканчэння інстытута грамадскага харчавання рыхтуе курыныя катлеты зусім без курыцы.

„АБСАЛЮТНА САКРЭТНА"

— Здароў, Іван Іванавіч! Ты чытаў сённяшнюю перадавіцу „Праўды"?

— Не. А што?

— Не тэлефонная размова... Пры сустрэчы.

ПАКАЗАЎ „ПРЫКЛАД"

— Пра што гэта больш як гадзіну гаварыў у цэху ваш начальнік?

— Пра эканомію рабочага часу.

„КАЛЕКТЫВІСТ"

Усім ён хваліцца нязменна:
— Калектывіст я да мазгоў!
Стаю на варце я нядрэнна
Дэмакратычных заваёў!..
Дурную кіне прапанову
Ён падначаленым сваім —
Супроць не піхто ні слова,
Інакш, разгон учыніць ім...

Васіль Мацеўскі

Праект помніка бюракрату.

БУМЕРАНГ

— Агіднасць, — абуралася самавітая маці, — мой сын перайшоў у пяты клас спецыялізаванай школы з англійскай мовай, але да гэтай пары ні слова не разумее па-англійску. Майце на ўвазе, я гэтага так не пакіну, маё дзіцё паступіла да вас не як-небудзь, а па званку самога Дтумяна.

— Бачыце, — урэшце змог уставіць слова дырэктар школы, — ваша патрабаванне нявыканальнае, справа ў тым, што педагог сам не ведае ні слова па-англійску.

— Чаму ж вы не звольніце такога педагога?

— На жаль, таксама немагчыма, ён паступіў да нас па званку таго ж Дтумяна.

К. Макар'ян

ПРЫЧЫНА

— Чаму да гэтага часу не гатовы каштарыс і чарцяжы механізацыі агароднінай базы?

— Наш інстытут другі месяц на гэтай базе перабірае агародніну.

АНТЫАЛКАГОЛЬНЫЯ ПРЫПЕЎКІ

Самагоншчыца Мальвіна
У „рабоце" гнула спіну:
Самагон, як спірт, — гарыць!
Трэба ж ведаць, як варыць!
Пастараўся сельсавет,
Разгадаўшы той „сакрэт"...
І прапалі ўакурат
Самагон і апарат!
Ну, а штраф, — самім сабой —
Хочаш — падай, хочаш — стой...

Трактарыст у нас Гаўрыла
„Запраўляецца" „чарнілам".
А „заправіцца" як след,
То яму з аўчынку свет.
Не паспее ўзяць разгон,
Як адразу ж пад адхон!

З несуноў ён. З той пароды!
Праяўляе гэткі спрыт:
Кожны дзень нясе з завода
За гарэлку дэфіцыт.
Атрымалася якраз,
Што украў ён цэлы МАЗ!
„Ой паеду, разганюся!"
Не паехаў: сесці мусіў...

Хлопец здатны, хоць куды...
Перспектыўны, малады —
Быў ён майстрам адмысловым,
„Залатыя рукі", словам,
Але выпіў раз і два —
Закружыла галава...
Дзе сасонкі, дзе бярэзнік,
Дзе свой дом, дзе...
выцвярэзнік?..

Пад гітару заспяваем,
Пад гармонік — танец!
Мы цвярозых паважаем,
Праклінаем п'яніц!
Ён, яна, ды мы з табой
Аб'явілі п'янству бой!

Макар Асака